

Historie Křeslic

Jiří Bartoň

K 670. výročí nejstarší zprávy o obci

Praha 1994

Úvodem

Na jižním okraji Prahy se rozkládá Městská část Praha - Křeslice. Je tvořena stejnojmennou obcí, která se tradičně vnitřně člení na Křeslice Horní a Dolní. Dříve se také osídlení označovalo jako Křešice. Příjemně vyhlížející obec je domácím důvěrně známá, ale zůstává většině z nich trochu anonymní svou málo poznanou historií. Při postupném sestavování dějin Krče a Kunratic, Chodova, Hájů a Petrovic jsem nashromáždil poměrné množství poznatků k dějinám Křeslic. Jsem rád, že je mohu pochopením místní samosprávy uplatnit ve prospěch této městské části Prahy. Děkuji tímto také za zapůjčení místních podkladů, zejména obecní kroniky, kdysi před léty velmi pěkně vedené, a za cenné rady.

28. října 1994

J. B.

(c) PhDr. Jiří Bartoň

Obsah

Poloha obce, reliéf krajiny	3
Přírodní poměry	4
Kraj v pravěku	8
Odraz sjednocování českých Slovanů v kraji	10
Trasy historických cest, nejstarší zprávy o obcích	12
Počátky Křeslic	15
Křeslice v nejstarší minulosti	17
Rozdělení osady, samostatný vývoj dílů	22
Křeslice za husitských válek	24
Události v kraji	26
Další vývoj v Křeslicích	28
Díly obce v 16. století	32
Křeslice v pohnutém 17. století	39
Křeslice koncem 17. století	43
Křeslice v 18. století	44
Spojení obou dílů Křeslic	47
Křeslice od počátku 19. století až do r. 1914	50
Světová válka 1914 - 1918	55
Křeslice po r. 1918	58
Nástin dalších osudů obce	66
Textové přílohy: K historii křeslických domů a rodů	70
Obrazové přílohy	83

Poloha obce, reliéf krajiny

Křeslice se rozkládají po obou březích potoka Botiče v místech, kde jeho tok překonává po betonovém mostě asfaltová silnice od Jižního Města. Kdysi přicházela od Petrovic, nedávná doba si prosadila nový hlavní tah a Petrovice, byť se rozrostly, představují spíše přípojku. Jihovýchodně od Křeslic silnice pokračuje na Pitkovice. Pod Křeslicemi se do Botiče zprava vlévá Pitkovický potok.

Část obce ležící u břehů Botiče jsou Dolní Křeslice. Jihovýchodním směrem se strmě zvedá stráň z vyvřelé břidlice, nad níž se nachází úrodná náhorní rovina. Tam se nacházejí Horní Křeslice. K obci, patří ještě tři samoty, dříve počítané za součást Dolních Křeslic: bývalý hospodářský dvůr Štít a bývalé mlýny Fantův a Dobrá Voda. Štít stojí při silnici, která se odpojuje z hlavní trasy ještě před obcí a směřuje na jihozápad k Újezdu. Objekty bývalých mlýnů se nacházejí při polní cestě, co vychází ze silnice v těchže místech, ale obráceným, severovýchodním směrem. Cesta dále míří k polní trati Jezera a k Uhříněvsi.

Křeslice si zachovávají charakter převážně vesnické zástavby, který je obyvatelům strohých ulic vnitřní Prahy stále vzácnější. Katastr městské části činí 286 ha 40 a 15 m² pozemků, z nichž přes 200 ha představují role. Dochovaná pomístní jména umožňují alespoň zastřeně nahlédnout do minulosti: V brůdku, Na čtverách, Za pastouškou, V jezírku, V jezerách, Na ladech, K Botiči, Na ovčáckém, Na stádech, Na jezuitských.

Nadmořská výška katastru se pohybuje nepříliš pod 300 m. Základem zdejší půdy jsou vrstvy proterozoických

břidlic. Svrchní vrstva ornice se vytvořila částečně větráním břidlice, částečně jde o diluviální naplaveniny, které trpí místy mokrem. Navazují na ně mladší diluviální usazeniny, hlíny a písky, z velké části naváté větrem.

Přírodní poměry

Základ přírodních poměrů na katastru obce tvoří geologické podloží, klimatické podmínky středních Čech a vodní síť. Území obce je součástí Pražské plošiny, třetihorní paroviny, zarovnané části zemského povrchu s poměrně malými výškovými rozdíly. Vystupují z ní severně od katastru obce jen nevýrazná vyvýšenina Šance (380 m n. m.) a vrchy Háj a Chodová (320 m n.n.).

Skalní podklad je prakticky v celém rozsahu budován svrchním proterozoikem, štěchovickou skupinou. Jsou to prachovité, písečné až křemité břidlice s polohami drob a břidlic. Předprvohorní uloženiny vystupují na povrch na Šancích a vrchu Háj. Staroprvohorní zkameněliny spodnoordovického stáří byly objeveny při stavbě metra. Tak mezi Kačerovem a Spořilovem byly nalezeny ocasní štíty největšího českého trilobita.

Poměrně komplikovaná je tektonická stavba území. Horniny jsou mírně zvrásněny s osou struktur ve směru SV-JZ a porušeny zlomovou tektonikou s převládajícím směrem poruch S-J a SZ-JV. Poruchová pásma jsou většinou vyplněna drtí břidlic a tektonickým jílem. Směr a rozsah poruchových pásem predisponoval vznik erozních brázd a depresí.

Deluviofluviální sedimenty (deluvium - svahové uloženi-

ny ukládané splachem na úpatí svahů, fluviální - říční) jsou písčité hlíny a hlinité písky s polohami jemnozrných a středně zrnitých písků. Tyto splachové sedimenty vyplňují deprese a erozní brázdy ve skalním podkladu. Průměrná mocnost se pohybuje od 4 do 7 m.

Holocenní náplavy (mladších čtvrtohor) jsou jílovito-písčité a písčité sedimenty s polohami organických jíílů. Vyplňují mělké deprese, rybníční dna a nivy příležitostných vodotečí. Mocnost těchto uloženin je od 1 do 4 m, výjimečně 6 m. Osou křeslického území je břidlicový zlom, tvořící přechod mezi Dolními a Horními Křeslicemi, tok potoka Botiče u paty břidličné stráně a soutok s Pitkovickým potokem.

Jména potoků i názor na jejich prameniště se v průběhu staletí vyvíjely. Dosud existují i různé náhledy na prameniště potoka Botiče. Jedna ze zdrojnic je v lese Okrouhlíku u obce Čenětice na Říčansku. Za druhý pramen se považuje ne-daleký Samkův rybník. Místní tradice zná ještě jiná prameniště, zejména v souvislosti s Vinným potokem. Botič bylo ve 12. století jméno rybníka a mlýna pod Vyšehradem, které postupně přešlo na celý tok. V 15. století byl tok nazýván Cebrov, v letech 1741-43 byl zapsán jako Potanka a v následujících čtrnácti letech Podanka, ale také Zasav. Ve starých zápisech o Křeslicích je zaznamenáno, že byl také označován jménem Vinný potok.

Celý Botič má délku 33,5 km, plocha povodí představuje 134,8 km² a průměrný průtok činí 0,47 m³. Na území Prahy z délky toku připadá 21 km. Od Křeslic přechází Botič na petrovické území a při jeho opouštění začíná vytvářet Hostivařskou vodní nádrž. Vlastní plocha nádrže vznikla v letech 1959 - 1963.

Pitkovický potok, pravostranný přítok Botiče, pramení u obce Svojšovice na území okresu Praha - východ a teče severozápadním směrem. Délka jeho toku na území Prahy činí 5 km. V prostoru bývalých mlýnů přitéká do Botiče ještě drobnější pravobřežní potok místního významu.

Výskyt rostlin je podmíněn rozhraním geologickým a klimatickým. Po linii od Modřan přes Kunratice na Jižní Město probíhá hranice dvou fytogeografických oblastí (oblastí zeměpisného rozšíření rostlin) u nás. Zatím co na sever od této hranice jde o oblast výskytu teplomilné vegetace a květeny, území Křeslic již náleží k předělu a formálně k oblasti rozšíření opadavého listnatého lesa mírného pásma (rostlin vyžadujících střední vlhkost půdy a vzduchu) v nadmořských výškách 300 - 350 m. Jde tedy prakticky o přechodné pásmo.

Severní oblast se shoduje s místy nepřetržitého osídlení od mladší doby kamenné (5000 let př. n. l.), které bylo umožněno přetrváním tehdy rozšířené stepní květeny spolu s černozemním půdním typem. Jde o území převážně bezlesé, zemědělsky intenzivně obdělávané, kde se zachovaly zbytky trvalých trávníků - stepí s řadou druhů rostlin kontinentálního i středomořského původu. Nevelké lesy tvoří charakteristická teplomilná doubrava s dubem šipákem. V oblasti severně od Křeslic a na katastru obce již květena typická pro tuto oblast doznívá.

Jižní oblasti byly osídleny jen z malé části od mladší doby kamenné, a to nikoli nepřetržitě. K trvalému odlesnění došlo až během středověku. Typické pro tuto oblast jsou habrové a lipové doubravy, borové a jedlové doubravy, ve vyšších polohách bučiny. Typická jsou rybníční společenstva a různé typy luk. Habrové doubravy jsou zachovány v i v sou-

sedství Křeslic v Milíčovském lese. Zde je též zachován porost lipové doubravy, dnes již v Čechách velmi vzácný. Habrové a lipové doubravy jsou druhově bohaté, obsahují řadu teplomilných druhů rostlin. Velmi pěkně jsou zachovalé i olšiny na výstupech pramenů v Milíčovském lese s výskytem typické ostřice oddálené. Pro tuto oblast typická rybníční společenstva a vlhké louky jsou na katastru Újezda, a západněji položených Hrnčíř a Šeberova.

Dnešní Křeslice se nacházejí v prostoru dávných, převážnou listnatých pralesů, které v širokém pásu po tisíciletí tvořily předěl mezi Pražskou kotlinou a jihovýchodními regiony. Tento souvislý porost již ale dávno vymizel vlivem systematické zemědělské činnosti. V širším okolí Křeslic, zejména v údolí Botiče a v Milíčovském lese, se ale ještě stále vyskytuje 22 druhů chráněných rostlin. Jejich plošný rozsah je velmi malý, ale protože jde o místa těžko přístupná a hospodářsky nevyužitelná (stráně podél Botiče), je nadejde, že přetrvají.

Vcelku bohatý je i výskyt zvířeny v souborech rybníků kolem Milíčova. Společenstva těchto rybníků jsou stále cennější vzhledem k tomu, že velká část podobných biotopů při provádění melioračních úprav půd z krajiny již zmizela. Zatímco rybí osazenstvo těchto rybníků je co do druhové skladby téměř zcela umělé, ptačí i savčí zvířena břehů a pobřežních prostorů je přirozená a dosti pestrá. V posledních letech se počet druhů vodních ptáků zvyšuje. Mimo běžné kachny březňačky se na rybnících pravidelně zdržují a hnízdí lysky, polák chocholačka, slípka zelenonohá, objevuje se čáp a na přeletu labutě. Je zde vhodné prostředí pro obojživelníky, žije tu řada druhů žab včetně rosničky a kuňky, pozorován byl slepýš obecný a užovka obojková. Velmi bohatá a druhově

zajímavá je i fauna bezobratlých, zejména hmyzu.

Z obratlovců se na polích objeví srnec, zajíc, bažant a koroptev, jezevec a liška. Z dravých ptáků se udrželo káně lesní, poměrně hojná je i poštolka. Hnízdí zde i některé sovy jako puštík a sýček.

Milíčovské rybníky a les (kat. Újezd), byly v rozloze asi 80 ha vyhlášeny za chráněné území. Geologický podklad proterozoických břidlic je zde překryt kvarténními (čtvrtohorními) sedimenty. Chráněna je přirozená skladba listnatého lesa lipová doubrava, habrová doubrava, olšiny, soustava rybníků s přilehlými pobřežními porosty rákosím a vlhkými loukami. Údolí Botiče patří mezi krajinně i přírodně zajímavé lokality, část také představuje chráněné území. Vyznačuje se prameništěmi olšinami, vlhkými loukami s řadou ostřic a dobře zachovanými společenstvy habrových a lipových doubrav. V údolí Pitkovického potoka převažují vrby a olše. Chráněné naleziště Pitkovická stráň v sousedství křeslického katastru bylo vyhlášeno r. 1968 na území o rozloze 0, 51 ha. Jsou zde dochována společenství skalní stepi s teplomilnou flórou a faunou.

Dna údolí povětšinou pokrývají zemědělsky využívané louky, vyšší polohy katastru jsou využívány jako pole.

Kraj v pravěku

Prehistorické pralesy byly brzy po ústupu ledovce navštíveny člověkem. Ještě ovšem nešlo o naše přímé předky. Pozůstatky po existenci předvěkých lidí se našly přímo na křeslických polích. *Na pozemcích nalezeny tu a tam kamenné*

zlomky mlatů, zapsal obecní kronikář, což nasvědčuje, že už v dobách pradávných lidé tu pobývali.

V katastru sousedních Pitkovic se našly kamenné nástroje, jejichž fotografie pořídil bývalý průhonický kronikář. U křeslické samoty Dobrá Voda, ale na území Petrovic, byly na polích velkostatku podle zprávy z 30. let tohoto století nalezeny *zachovalé zbytky popelnic z domnělého pohřebiště*. Archeologové na území Petrovic zaevidovali *ojedinělé nálezy z doby kamenné, zvláště kulturní jámy osídlení knovízského... na poli podél silnice k Měcholupům, dále keramické střepy kultury lužické a bylanské.*

Nejrozsáhlejší osídlení v okolí Křeslic se zřejmě nacházelo v prostoru hostivařského hradiště. Hradiště je na ostrožně nad dnešní Hostivařskou vodní nádrží, která byla zřízena na Botiči. Nyní se v prostorách hradiště rozkládá upravený lesopark. V těchto místech existovalo již zemědělské osídlení z eneolitu - mladší doby kamenné (8 000 - 5 000 roků př. n.l.). Na nálezy z eneolitu pak navazují podle publikovaných zpráv *bohaté nálezy téměř ze všech pravěkých a protohistorických období.*

V mladší době bronzové (na konci 2. tisíciletí a v první polovině 1. tisíciletí př. n. l.) žili lidé knovízské a příbuzné bylanské kultury i v nejbližším okolí dnešních Křeslic. V následující starší době železné (halštatské období, 6. - 5. století př. n.l.) vzniklo opevnění hostivařského hradiště. V závěru této doby již bylo hostivařské hradiště opuštěno, ale v širokém prostoru střední Evropy na sever od Dunaje se zformovaly keltské kmeny s vyspělou laténskou kulturou. Keltské osídlení Čech zahrnovalo již většinu míst, později obydlených Slovany. Jeho předním centrem bylo oppi-

dum u Zbraslavi. Keltové se dostali do úzkých kontaktů s antickou Římskou říší, jejíž hranice ležely na Dunaji.

Nakonec Keltové opustili naši zemi pod tlakem germánských kmenů. Zda v některých místech Čech přetrvaly jejich enklávy, nebylo ještě objasněno. Noví obyvatelé byli brzy v bojovém i obchodním kontaktu s Římskou říší. Posléze však i oni z největší části teritorium opustili a směřovali dále k jihu. Uvolněný prostor postupně obsazovali Slované.

Počátky slovanského osídlení spadají na závěr neobyčejně rozsáhlého období, nazývaného stručně pravěk (6. - 7. století našeho letopočtu), kdy se současně v ostatní Evropě rodil raný středověk. Ze 7. století průkazně pocházejí například nedávné nálezy z archeologických výzkumů na Malé Straně, v místech Lichtenštejnského paláce. Osada tam existovala dříve, než vzniklo osídlení Pražského hradu.

Odras sjednocování českých Slovanů v kraji

Z katastru Křeslic zatím nejsou doloženy památky z raných slovanských dějin. Nálezy z hostivařského hradiště a z jeho okolí svědčí o slovanském osídlení v tzv. střední době hradištní (8. - 9. století). Možná sloužilo jen jako prostá osada, protože dosavadní orientační průzkum nedoložil opravu nebo přestavbu valového opevnění v tomto období. Slovanské keramické zlomky, zvířecí kosti a hrudky mazanice, používané k vyplnění proutěných a kúlových stěn, byly nalézány v příslušné kulturní vrstvě *poměrně sporadicky*. Při komplexním výzkumu ovšem může hostivařské hradiště ještě vydat nečekaná svědectví. Je možné uvažovat, že samotná vyvý-

šená poloha a starší valy činily z osady na ostrožně i za těchto okolností místní centrum.

Nejpozději v 10. století vzniklo severovýchodně od Křeslic hradiště u Královic. Výstavné, dobře opevněné hradiště mělo výhodnou polohu. Dodnes je dochována výrazná linie mohutných valů a v areálu stojí raněgotický kostel sv. Markéty. Archeologický průzkum areálu, o kterém písemné prameny prakticky mlčí, je ale záležitostí budoucnosti. Hradiště mělo zřejmě významnou správní úlohu v okolním kraji. To předpokládá, že zde již existovala síť osad. Nelze však zatím doložit, nakolik zasahovala až do míst dnešních Křeslic.

Prostor Čech, na počátku rozdělený na více celků, jejich vládci a ozbrojené družiny postupně násilně spojovali. Závěrečná sjednocovací úloha připadla dvěma rodům - vládcům Polabí, zvaným později Slavníkovci, a Přemyslovcům v dolním a středním Povltaví. Pražská kotlina byla součástí území kmene Čechů a jejich knížat Přemyslovců. Hranici jimi ovládané části země představoval komplex pralesa. Začínal v širokém pásmu okolo dnešních Křeslic, vlastně již severněji od nich, za návrším Kozince, Hájovského vrchu a Chodové. V průběhu 10. století z druhé strany pralesa až sem pronikal vliv východočeské dynastie.

R. 995 přemyslovští bojovníci většinu Slavníkovců vyvraždili a pražský kníže Boleslav II. si přisvojil jejich území. Na čas se ještě karta obrátila, když polský kníže Boleslav, doprovázený Slavníkovcem Soběslavem, obsadil samotný Pražský hrad. Nový Přemyslovec Oldřich ale přišel r. 1004 z německého exilu se svými věrnými i s německými oddíly. Donutili polskou posádku Čechy opustit, Slavníkovec Soběslav před Pražským hradem zahynul a jím rod vymřel.

Oldřich a jeho syn Břetislav ovládli celou zemi i část sousední Moravy.

Hraniční pás jihovýchodně od dnešních Křeslic zanikl, ale prales zatím přetrvával. Kníže Oldřich se spřátelil s poustevníkem Prokopem, který žil u břehů Sázavy. V očích obyvatelstva se tím smírně propojoval bývalý slavníkovský prostor s původním přemyslovským územím. Snad již Oldřich umožnil poustevníkovi, populárnímu v dalekém okolí, budovat místo poustevny klášter. Břetislav existenci sázavského kláštera potvrdil a podporoval. Postupně pak docházelo k prvotní kolonizaci pralesa. Zatím blíže nepoznanou úlohu hrálo při správě zdejšího území zmíněné hradiště v Královicích.

Trasy historických cest, nejstarší zprávy o obcích

Ve vznikajícím českém státě se dotvářela síť zemských cest a místních spojů. Trasy hlavních zemských cest v okolí dnešních Křeslic navazovaly na největší křižovatku, která existovala v prostoru Pražské kotliny. Jedna důležitá zemská stezka sledovala na severovýchodě a východě od Botiče zhruba jeho tok. Jiná vedla od Prahy přes dnešní Kačerov a Krč k jihočeské Bechyni a dál na jih země. Rozšiřující se klín mezi nimi vytvářel prostor pro existenci místních cest.

Do prostoru dnešních Křeslic směřovala především cesta od Záběhlic. V téměř plynulé linii směřující na jihovýchod vystoupila na východní okraj Hájovského vrchu a dotkla se míst pozdější osady Háje. Pokračovala dál až k dnešní trase silnice do Křeslic. Navázala na ni nedaleko před dnešní odbočkou do Újezda. Dále v podstatě sledovala trasu silnice,

překročila brodem tok Botiče a zřejmě volnějším obloukem než dnes vystoupila k dnešnímu Křeslickému dvoru. Z Křeslic mířila na starobylé Čestlice, kde se členila na cestu k Dobřejovicím a druhou, přes Nupaky k Říčanům.

Prastará, kdysi významná dálková stezka vedla ze Starých Strašnic směrem na Mnichovice. Bývala označovaná jako *pražská* nebo *horácká* cesta. Od její trasy odbočovala jiná, procházející přes Horní Měcholupy a Petrovice. Brodila pod nimi Botič přibližně v místech nového silničního mostu na silničním spoji Jižní Město - Uhřetěves. Na levém břehu Botiče překřížila již zmíněnou cestu ze Záběhlic do Křeslic a směřovala dál k jihu na Průhonice, zpočátku po trase vcelku shodné s dnešní silnicí k Újezdu. Později se členila na dvě souběžné trasy, z nichž jedna mířila k jihu a ústila poblíž průhonického kostela, druhá činila oblouk k západu a prošla Újezdem.

Mimo zmíněnou křižovatku severovýchodně od dnešních Křeslic se vytvořily z prostoru Horních Křeslic tři další trasy místních cest, které vějířovitě pokrývaly náhorní plató. Východní na Pitkovičky a Pitkovice, jižní k Černým rybníkům a Průhonicím a s ní souběžná jenom k rybníkům.

Podle feudálních představ bylo celé území státu osobním vlastnictvím panujícího knížete. Ten dával stavět hradiště - hrady a svěřoval je do odvolání oblíbeným bojovníkům a rádcům do správy. Za knížete a prvního krále Vratislava byl knížecí rezidencí Vyšehrad. Při tamním chrámu sv. Petra a Pavla r. 1070 vznikla vyšehradská kapitula, církevní ústav podřízený přímo papeži.

Ze zpráv o vzpouře r. 1068 se dozvídáme, že si vzbou-

řenci zřídili tábor na lukách u vsi Hostivaře. Jde o nejstarší písemnou zprávu, týkající se nějaké obce v okolí Křeslic. Svědčí zároveň, že kolem Hostivaře procházela důležitá zemská stezka. Snad bylo hradiště u Královic v držení některého ze zúčastněných velmožů, když si je nechali v zádech. Možná bylo tehdy funkční i opevnění na hostivařském hradišti. Pro úplnost: Vratislav tehdy ustoupil a vše se ukončilo smírem.

Od počátku 12. století byla již Praha významným městským sídlištěm, v němž začal dominovat Pražský hrad. Vyšehrad naopak ustupoval z postavení mocenského centra a stával se předním církevním sídlem. V této době již existovala v širokém krajinném pásu kolem Prahy řada vesnic. Měly charakter vysloveně venkovský, představovaly zemědělské zázemí Prahy. Už r. 1088 se podle středověkého falza připomíná Dubeč, jinak bezpečně doložená k r. 1130. Chodov a Záběhllice byly poprvé zapsány r. 1185. V průhonickém kostele byl přitom nalezen letopočet 1187. Od 13. století roste, byť sporadicky, počet písemných zpráv o dalších osadách. K r. 1228 se uvádějí Čestlice, r. 1234 Pitkovice, r. 1293 Měcholupy (Dolní) a r. 1294 Uhříněves. Čtyři z blízkých obcí se připomínají, podobně jako Křeslice, až ve 14. století: Horní Měcholupy (r. 13..), Petrovice (r. 1352), Litochleby (r. 1326), které však vznikly v rámci staršího chodovského území, Hole - dnes součást Průhonic - (r. 1346) a Újezd (r. 1349).

Všechny zmíněné dochované zprávy hovoří o osadách již existujících, ne o jejich založení, které tedy spadá ještě před data písemností. Zajímavé ale je, že obce v užším okruhu kolem Křeslic, to jest Uhříněves, obojí Měcholupy, Litochleby, Petrovice a Újezd, stejně jako samotné Křeslice, se připomínají nejpozději. Háje, dnes spolu s Litochleby

součástí nového Jižního Města, mají svoje počátky dokonce až v 17. století. Vysvětlení může být dvojitý, pokud pomineme variantu, že prameny zanikly. Buď se nevytvořily okolnosti pro vznik písemných zápisů, například když majetek zůstával v držení téhož feudála, nebo uvedený okruh obcí vznikal skutečně později.

Počátky Křeslic

Obec Křeslice má ojedinělé jméno, výhodné svou výlučností. V celých Čechách se neopakuje a na Moravě se objevuje pouze jednou, u Stálek na Vranovsku, v podobě Křeslík. Jméno Křeslice, jak bude doloženo dál, se však prosazovalo až od 17. století. Obec byla ve většině starších historických záznamů zapisována pod jinými podobami jmen. Věnoval jim pozornost A. Profous. Uvádí:

Dolní Křeslice (lid. ty Křeslice, v Křeslicích, do Křeslice!, z Křeslic, křeslickej), ves na pravém břehu Botiče a naproti ní leží na levém břehu ves Horní Křeslice (lid. ty Křeslice, v Křeslicích, do, z Křeslice!) 7 km sz. od Říčan: 1334 Jakub de Kirssicz vendit hered. suam in Hrnčierz, Dod. II k Pozůst. DZ. 5; 1343 capit. Wissegr. bona in Krzessicz Johani dicto Naquas locat, Sedl. z A. kap. praž.; 1386 Andreas de Czryessicz, Sedl. z bibl. praž.; 1392 curia in Krzessicz SA. III, 97; ok. 1421 curia allod. in Krzessicz, AČ 28/674; 1424 in villa Krzessicich, t. 26/571; 1431 dvuor v Křešicích, t.; 1440 curiam in Krziessicz, t. 572^a; 1450 dvoru mého Křesicích, t.; 1525, 1526, 1529, dvuor v Křesicích, t. 573 a 574; 1530 dvuor v Křesicích ležící na hoře proti dvoru Štěpána Křesického, t. 574^a; 1541 dvuor km. ve vsi Křesicích, t. 574^b, 1543 mlynář z Křesic, t. 575^a;

1550 Aurzeniewes tvrz - - w przestawlczych, w krzesyczych, w zdiebradech, DZ. 9 E 23; 1550 duvor Krzesliczky - s dvorem Wuosniczy, DZ. 48 E 15; 1550 pře mezi konventem kláštera sv. Anny v Starým městě Pražským s jedné a - paní Kateř. z Petrovic a na Petrovicích strany druhé o meze a hranice vsi Křeštic - Matějovi z Křeštic - meze tato dělí louky a grunty Petrovské od gruntův Křesických - po pravé ruce - k Petrovicím a po levé - k Křesticím - - k Křesicím (třikrát) - k Křešticím - ze vsi Křesic (dvakrát), AČ. 30/167 - 170, 1616 zámek Pruhonicze - ves celou Czeslycze .. ve vsi Krzeslyczych, DZ. 189 N 30; 17. stol.: im Dorf Kržeslitz - in dem Kauržimer Kreis - w Kržesliczych - při šacunku statku Kržeslicskeho, AMV. - U. pan. průhonick.; 1654 Krzeslycze, BR. 15/573; 1678 ex Kržeslicz, Šimák. Zpov. I, 282; 1788 bey Kržeslitz, Schaller X, 207; 1844 Hft Pruhonitz: Ober - Křeslitz (Hornj Křeslice) $1\frac{1}{2}$ St. nnö; von Pruhonitz, Dfch. von 6 H. mit 50 E., nach Česlitz eingepfarrt, hat 1 obr. Mhf nebst Schäferei und 1 Whs, Unter - Křeslitz (Dolnj Křeslice) mit dem vorigen zusammenhängend am Botitzer Bache, Df von 15 H. mit 125 E. nach Česlitz eingepfarrt, hat 1 Whs und abseits 1 obr. Schäferei mit Kälberhof, Sommer XII, 168.

Vidíme, že jméno této dvojité vsi se průběhem staletí velice změnilo. Nejstarší tvar byl Křešice, v 15. stol. proniká tvar Křesice, v 16. stol. se vedle něho v témže zápisu objevuje Křestice a Křeštice a od 17. stol. ovládá tvar Křeslice. Většinu těchto změn způsobilo jméno Čestlice, vsi ležící odtud $2\frac{1}{2}$ km na jv., k níž jsou Křeslice přifařeny. (Profous d.2, 392.)

Moravská obec Křeslík, poprvé doložená až r. 1493, později zanikla, ale přetrval stejnojmenný dvůr. Původ jejího jména je označen za nejasný. Považuje se za možné, že vzešlo

z německého Grösing. (Hosák-Šrámek, MJ I, 462) Pro naše Křeslice je však směrodatný výklad původního jména Křešice. Svoji koncovkou -ice náleží mezi stará česká jména čelední. Jde o osadu lidí muže, který měl osobní jméno Křeš nebo Křech, tedy Křešiců. Obecný doklad, že osobní jméno Křeš existovalo, je doložen v Praze k r. 1454. (Profous 393)

Znamená to, že osídlení zřejmě vzniklo podstatně dříve než ve 14. století, pro které svědčí dochované písemné prameny. Užití čeledních jmen při pojmenovávání nových obcí totiž spadá do ranějších století. Obcí jménem Křešice ale bývalo v Čechách na konci 19. století vedle našich Křeslic ještě šest. Šlo o menší osídlení u Divišova na Benešovsku, u Votic, u Libáně na Jičínsku a u Cížové na Písecku. Větší obce toho jména byly u Litoměřic a Děčína. Dále bylo možné najít dva Křešíny: u Hořovic a Dolních Královic. (OSN XV, 1900, 131, 144, obdobně Profous.) Podle míst výskytu se zdá, že jde vesměs až o středověkou kolonizaci, často ve vyšších polohách, která spadala převážně do 13. století.

Co tedy lze říci o počátcích Křeslic? Středověká obec vyrostla ve starém sídelním prostoru, doloženém již pro neolit. Ještě v pravěku však došlo k přerušení původní sídelní kontinuity. Její nové navázání spadá až do období formování a upevňování českého státu nebo až do vrcholného středověku. Počátky Křeslic bude nejspравnějš í klást do období, vymezené koncem 12. a 13. stoletím.

Křeslice v nejstarší minulosti

Nejstarší dochované písemné zprávy o Křeslicích pocházejí z časů českého krále Jana Lucemburského. Šlo tehdy

o dvě osady, totiž o osídlení v držení dvou odlišných feudálních majitelů. Podobná situace se vyskytovala v okolí často, například v sousedním Újezdě. Část Křeslic r. 1324 vlastnil Oldřich z Říčan, jinou část osady měla r. 1343 v majetku kapitula vyšehradská. Jaké si lze učinit domnění o dějinách osídlení před uvedenými nejstaršími daty?

Původní osada, zdá se, vyrostla v dávném pralese pod břidličnou stráň v inundačním prostoru na březích Botiče. Možná se na počátku rozkládala ještě blíže k soutoku Botiče s Pitkovickým potokem a později poněkud ustoupila do výhodnějších míst, aby umožnila vznik rybníků.

Obtížně se lze dohadovat, v zájmu kterého feudála osada vznikala. Ve středověku hrála významnou roli církevní správa. Feudálové si často zřizovali farní kostely pro panství v místě svého sídla. Podle logické úvahy mohl být prvním farním kostelem pro křeslické osadníky petrovický kostel sv. Jakuba Většího. Nachází se totiž nejblíže, jeho počátek bývá kladen do 13. století a těžko vznikl pro samotnou, nepřiliš velkou osadu Petrovice. Prvním prokazatelným místem závazných církevních obřadů pro křeslické však byl čestlický chrámek sv. Prokopa.

Čestlice, vzdálené od Křeslic asi 2, 5 km, náležely r. 1228 ke statkům jeptišek z kláštera sv. Jiří na Pražském hradě. R. 1324 se ale jmenuje Vojslava, kdysi manželka Slávka z Šestlic a Jašek, syn Slávka ze Šestlic. Rod se po Čestlicích psal, měl zde tedy nějaké sídlo. V obci byla také brzy doložena tvrz. Čestlice pak r. 1331 vyměnil Vilém Vznata ze Zap, možná druhý manžel Vojslavy, se svým bratrem Vícemilem z Kvilice a s jeho syny za jejich dědictví ve Kvilicích. Pak se až do r. 1372 objevují jako majitelé pání

z Říčan. Již z r. 1360 je nepřímý doklad o kostele. Zemřelého čestlického plebána - faráře Hermana totiž tehdy nahradil nový plebán Kuneš z Říčan (1360-1370).

Původní čestlický kostelík, orientovaný k východu, byl malý. Dochované architektonické prvky presbytáře, křížová klenba a vítězný oblouk, mají gotický charakter. Chrámek byl zbořen r. 1863 a napříč postaven směrem od severu k jihu nový kostel. Ze starého byl zachován jen presbytář, nyní sloužící jako boční kaple. Kolem kostela býval až do r. 1876 hřbitov, kde tedy odpočívá naprostá většina dávno minulých generací z Křeslic. (Podlaha, pam.)

Křeslice, podobně jako Čestlice, nejspíš brzy připadly do sféry vlivu feudálních majitelů Průhonic. Ve 13. století náležely Průhonice rodu, který se podle nich psal a měl tam svoji tvrz. Snad šlo ještě o sám rod kolonizátorů kraje. Zdislav "de Prohonocz" s bratrem Oldřichem patřili za krále Přemysla Otakara II. kolem r. 1270 mezi purkrabí, jimž byla svěřena obrana Pražského hradu.

O jednotlivých obyvatelích Křeslic neexistují do 14. století žádné zmínky. Život tehdejších osadníků tak dokládá jen vlastní existence obce, pole vytvořená na úkor zaniklých lesů a zbytek hřbitova v Čestlicích. Počet hospodářských usedlostí byl podle pozdějších údajů 9 - 10. Původní osada byla zřejmě dosti prostá, s jednoduchými sruby a s ohradami, oddělujícími dvory a zahrady. Ve 13. - 14. století lze předpokládat nové uspořádání obce na zásadách tehdy prosazovaného zákupního práva.

Současně nebo brzy potom nahradily starší zástavbu domy českého gotického typu, vybudované z tesaných trámů. Sruby

obytných budov i špýcharů se u tohoto stavebního typu přite-
sávaly do hladkých rovin. Obytné stavení představovala velká
světnice, síň přístupná zvenčí a komora. Za ní navazovaly
chlévy a stodola a obvod dvorce ukončovala kamenná zídka.
Střechy kryly slaměné došky. (Menc1) Uvedený typ domu se pak
po staletí tradoval v celém okolním kraji. Poslední takový
dům v sousední Uhříněvsi, vybudovaný ovšem až r. 1730, nama-
loval r. 1890 J. Bubeníček. (Semanský)

Menší část Křeslic získala - snad někdy kolem přelomu
13. a 14. století - vyšehradská kapitula. Zápis o tom se ne-
dochoval. Šlo pravděpodobně o hospodářství a především role
na jihozápadě obce a na náhorní rovině nad strání. Větší
část Křeslic však zůstávala součástí některého z okolních,
zřejmě prùhonického - panství.

V Prùhonicích se r. 1318 připomíná feudál Bohuslav
z Prùhonic, dále žil Kunrát, jehož syn Zdislav z Počernic
a z Prùhonic je doložen k r. 1323, ale r. 1331 byl již mr-
tev. Po Zdislavově smrti přešlo prùhonické panství na rod,
píšící se po Říčanech, který nosil ve znaku starobylé zname-
ní tří srostlých listů. Za jedny z prvních členů rodu, kteří
drželi Prùhonicko, ale psali se ještě pouze po Říčanech, lze
považovat Diviše a Oldřicha. Páni z Říčan si vybudovali
v Prùhonicích opodál staršího sídla novou gotickou tvrz.
Stála již na místě dnešního zámku. Také loď kostela byla
rozšiřována a přestavována. Po Prùhonicích se jako první
psali bratři Rudolf a Nevlas. Rudolf se synem Janem r. 1336
darovali prùhonickému kostelu tři selské dvorce v Čestli-
cích. Již dříve, r. 1324, daroval Oldřich z Říčan svou část
Křeslic klášteru sv. Anny v Praze. Z tohoto území se vytvo-
řily tak zvané Dolní Křeslice.

Klášter sv. Anny hrál v rodě průhonické větve pánů z Říčan významnou úlohu. Mnohá z žen rodu do něj jistě přišla jako jeptiška a Oldřichův dar měl nejspíš také tento důvod. Obdobně uvedl svoji dceru jako jeptišku do kláštera Diviš z Říčan. Divišův syn Jimram zapsal r. 1349 své sestře Anně plat na Újezdě nedaleko Křeslic jako věno jeptišky. (Tomek III, 191)

Oldřich z Říčan jistě netušil, že předáním většího dílu Křeslic pražskému klášteru určuje obci vrchnostenskou správu na čtyři a půl století. Klášter řádu dominikánek, s kostelem zasvěceným sv. Anně, vznikl r. 1309. Převzal starší templářský konvent z r. 1223, s chrámem sv. Vavřince. Proto se u kostela dominikánek, postaveného na jeho místě, často uvádělo oboji zasvěcení. (Poche, Prahou 108)

Klášter měl zvláštní papežské povolení k držení pozemkového majetku. Postupně se domohl řady vsí, dvorů a popluží v pražském okolí. Přetrval husitské války i reformaci v 16. století. Křeslický a újezdský majetek podržel téměř bez přerušení až do svého zániku za reforem Josefa II. Přestože byl v posledních desetiletích 18. století zrušen, stavebně se v jádru dodnes dochoval. Stojí ve Starém Městě mezi Anenským náměstím a Liliovou ulicí a má čp. 211-9. Při jižní stěně druhého nádvoří, které bylo středem původního gotického kláštera, se zachovala cihlová jednolodní stavba chrámu sv. Anny. (Poche, Prahou 108) Byl budován v letech 1313-1333, případně až 1334. (Děj. Prahy)

Rozdělení osady, samostatný vývoj dílů

Oba díly Křeslic, protože patřily odlišným vrchnostem, se začaly vyvíjet jako samostatné obce. Přes svoji těsnou návaznost se později nazývaly Dolní a Horní Křeslice. V prvních staletích ale byly obě části označovány stejně, což stěžuje identifikaci zápisů.

V r. 1343 vyšehradská kapitula pronajala svůj zdejší majetek zákupním právem Janovi Nakvasovi(!). (Staré knihy pražské, DD 15 f. 73. rel. tab. II 232. dle Sedl. XV, 240. Stálo by za zvážení, nakolik je čtení správné. Z rodu říčanských pánů totiž Nevlas zanechal dva syny, snad šlo o některého z nich.) Nájemce nebo jeho nástupce zřejmě zřídil na získaných pozemcích nad skalnatou strání dvůr, který byl počátkem pojmenování Horní Křeslice.

Dominikánky r. 1386 pronajaly Ondřejovi z Křešic svůj dvůr v těžko lokalizovatelných Pnětlucích. (Tomek III) Jde o důležitou zprávu, dokládající existenci vladyckého rodu, píšícího se po Křeslicích. Ondřej, možná syn nebo vnuk Oldřichův, měl v Křeslicích nějaké sídlo, snad dvorec, po němž se psal. A. Sedláček se přímo domníval, že v obci již tehdy stála vladycká tvrz. Snad šlo o rod emfyteutického nájemce místního majetku vyšehradské kapituly a jeho dvorec stál na místě pozdější tvrze.

Anenský klášter získal r. 1389 většinu vsí Oujezdce, což je dnešní Újezd v sousedství Křeslic. Obec Újezd se tehdy také rozdělila na dvě části, větší převzal klášter a menší zůstala v držení pražských měšťanů. V. Tomek se domníval, že jde o Oujezdec nedaleko Štířína. (Tomek III, 137.) Před-

chozí a následující majetkové poměry Újezda ale hovoří přesvědčivě pro něj. Byl prokazatelně majetkem kláštera sv. Anny např. r. 1654).

Nejspíš ještě ve 14. století došlo na území Křeslic ke zřizování prvních rybníků. Byl v tom hospodářský zájem obou církevních institucí, které obec vlastnily. Chov ryb, zejména kaprů, se právem považoval za výnosný zdroj příjmů. Rybník také umožňoval pravidelný přívod vody na mlýny, jejichž vznik si izolované hospodaření brzy vyžádalo. Dva hospodářské subjekty vedly ke zřízení dvou mlýnů. Nejstarší písemná zpráva o prvním z nich je však až ze 16. století. Ke klášternímu dílu patřil mlýn, později zvaný Fantův.

Počátkem 15. století je k r. 1406 zachycen stav v Křeslicích: pět *úročných lidí*, tedy poplatných usedlých hospodářů s rodinami a s čeledí, příslušelo ke klášteru dominikánek u sv. Anny na Starém Městě pražském, zatímco úrok od čtyř dalších připadal pražskému měšťanu Šimonovi. Šimon, *kraječ suken*, byl dalším nájemcem dílu náležejícího vyšehradské kapitule. (Lib. erect. VIII 132.)

Šimon byl, řečeno dnešní mluvou, postřihačem vlněných látek. Ve skutečnosti se takto označovali obchodníci s vlněnými látkami. (Šimák, kro-I,3,s. 824) Šlo tehdy o vcelku výnosnou živnost, která umožňovala zakupovat a pronajímat majetek na venkově. Snad s ním byl v hospodářském styku i klášter sv. Anny, neboť ten prodal r. 1419 pražskému měšťanovi Šimonovi *od bílého lva* svou ves Radlice nedaleko Smíchova. (Dějiny Prahy 766, T III 137) R. 1410 byla učiněna mezi klášterem a Šimonem *výpověď o hranice potoku, luk a křoví*, tedy dohoda o rozhraničení území v Křeslicích. (Arch. vyšehradský a Pražs. knihovny - Sedláček)

Křeslice za husitských válek

Pražský obchodník Šimon neměl z Křeslic užitek dlouho. Následovalo bouřlivé desetiletí s nástupem nových myšlenek, se smrtí Husovou uprostřed, posléze vrcholící bitvami s říšskými vojsky. Zradikalizovaná pražská obec po dvojitým vítězství nad dědicem českého trůnu Zikmundem Lucemburským r. 1420 soudila malověrné a protivníky. Zabrala tehdy duchovenstvu mnoho statků okolo Prahy, další odebrala *osobám stavu městského*, když majitel opustil před příchodem Zikmundových vojsk Prahu. Zdrobněle jmenovaný Šimonek, *suken kraječ*, snad tedy syn předešlého, tenkrát jmenovitě přišel o dvůr v Křeslicích. (Tomek IV, 172 - 173) Majetek - podle A. Sedláčka i tvrz - získal ale jeho bratr Jan Běhal a jeho žena Markéta. (Höfler F. r. H. II 292.)

Podle zápisu ze 7. listopadu 1424 v *knize pamětní a zápisné staroměstské*, obsahující záznamy z let 1400 - 1454, byl Jan Běhal již mrtev. Zůstala po něm vdova Margareta a dcera Klára, provdaná za Mikuláše, které se uvedeného dne porovnaly před staroměstskými konšely o rybníky v Křeslicích u Petrovic. (AČ XXVII, 571)

Anenský klášter v Praze se kupodivu udržel i za husitských časů a to způsobem poněkud zvláštním. Byl vybrán za jakési sběrné středisko, kam husité soustřeďovali všechny pražské jeptišky. Bylo prý jich tam na tři sta padesát. Pozdější protireformace přivedla na svět pověst, že Žižka ušetřil klášter proto, že v něm žila jeho teta. Tato smyšlenka se však nepotvrdila. (Ekert, Posv. místa 84. J. Košnář, 1937, 139-141. Bartoš)

Z popisu zachycujícího stav v Křeslicích v r. 1431 lze

soudit, že Běhalové tehdy měli v držení i určitou část klášterního majetku, především rybníky. Klášter ale přetrval a zachoval si svoje majetková práva.

Byly i jiné problémy. Nejpozději r. 1430 propukl spor mezi Štěpánem Běhalem a blíže neupřesněným Jakubem. Šlo zřejmě o syny Jana Běhala a Šimonka. Z obsahu vyplývá, že oba žili s manželkami na křeslické tvrzi, což je zároveň první - a poslední - jednoznačná zpráva o ní. Soužití nedělalo dobrotu. V únoru r. 1431 byl spor rozřešen staroměstskými konšely rozdělením *rovným dílem*. Jakub dostal tvrz s dvořištěm a dalším příslušenstvím, Štěpán pouze parcelu pro stavbu, stráň Hájek a určité menší příslušenství, zato ale krčmu. Zápis je historicky prvním podrobnějším popisem této části Křeslic. (*Kniha pamětní staroměstská z let 1418 - 1480 fol. 131, rkp. 992.*) Lze v něm najít i první doložená jména obyvatel a to zřejmě z obou částí Křeslic. Celý je uveden v přílohách.

Kdo žil tehdy v Křeslicích? Rozdělení se účastnili *opatrní sousedé* Staněk, Kajn, Martin Žampach, Duchek, Petr a Havel, nejspíš poddaní kláštera, přizvaní jako svědci. Poddanými Jakuba s manželkou se stali blíže neurčený Řehák a pastýř Jakub. Existence krčmáře Maříka dokládá funkční krčmu ale jmenováno je i Maříkovo hospodářství, dalším hospodářem byl Vítek. Celkem tedy včetně krčmáře 8 - 9 hospodářů, vesměs s rodinami a s čeledí a 1 - 2 zřízenci u dvora.

Tvrz byla jistě shodná s dnešním č. 1, tedy se dvorem. Jde o areál, který dodnes upoutá na první pohled, už svojí polohou, byť jde již o budovy vesměs mladší. Dominuje návrší na pravém břehu Botiče. Ještě po r. 1918, jak zaznamenala

obecní kronika, byly objekty dvora na levé straně silnice do Pitkovic v tomto směru poslední. Teprve po pozemkové reformě byly postaveny domy čp. 15 - 19. Po pravé straně bylo tehdy poslední číslo 2, obecní pastouška s hasičskou kolnou. Uvedený stav dokládají starší mapy.

Tvrze byly tehdy ve většině okolních obcí. Nešlo již o nějaké zvláštní pevnůstky i když základní bezpečností opatření stavbu doplňovala. Tvrz, která vyrostla v těsném sousedství dvora, především představovala obytnou budovu, sloužící buď majiteli nebo správcům.

Zajímavý je značný počet uváděných rybníků: *rybník větčí... na Botieči... rybník, kterýž leží nad rybníkem páně Johánkovým (Johánek Kbelský držel sousední Petrovice. Pozn.J.B.), svrchní... rybníček, kterýž leží pod strání Botiečem z druhé strany potóčka, i s stavidlem nižším... item rybník, kterýž leží nad Petrovským rybníkem, i s tím malým pobočným rybníčkem,... malý rybníček, kterýž leží pod Jakubovým... a druhý rybníček, jménem Koryto.* Rybníkářství bylo v kraji ještě daleko více rozšířeno, než jak se to jeví dnes. Také na sousedících čestlických pozemcích směrem k Újezdu bývaly větší rybníky, zachycené ještě na starých mapách. Kdy byl zrušen, není známo.

Události v kraji

Válečné události v 15. století určitě nejednou dolehly na jednotlivé obce, byť přímé zprávy o Křeslicích chybějí. Již r. 1415 postihla sousední Petrovice nějaká katastrofa, tehdy možná ještě živelná. V době, kdy obyvatelstvo České koruny, ať stojící na té či oné straně, vzrušeně sledovalo

Husovu při a jeho zmar v Kostnici, byly Petrovice poničeny. Okolnosti pohromy zůstávají neznámé, zato následky byly popsány komisí, tvořenou členy staroměstské městské rady. Ti při návštěvě Petrovic viděli *najprv dvuor vypálený*, dále zde byly *rybníkové prázdny a strhaní*, potom také *vinice bez užitekův*.

Po vypuknutí vlastních husitských bouří r. 1419 byl již v následujícím roce Vyšehrad pobořen, královský hrad zničen a činnost vyšehradské kapituly umrtvena. Pražané a táborité téhož r. 1420 dobyli říčanský hrad.

Přímá zpráva o bojovém střetnutí v nejbližším okolí, dokonce s domácím obyvatelstvem, se dochovala z Čestlic. Na čestlické tvrzi je k r. 1425 doložena Alžběta z Česlic. O dva roky později, v létě 1427 přišel do Čestlic "špízovat" oddíl vojska, obléhajícího Kolín. Především chtěl odhánět dobytek. Sedláci se bránili a ve vzniklé potyčce devět mužů zabili. Ostatní vojáci se stáhli do jednoho stavení, rozvášnění sedláci dům podpálili a žoldnéři uhořeli. Někdo však již předtím uprchl, prostě zpráva o události se dostala k vojsku před Kolínem. K Čestlicím nyní vyrazil stočlenný oddíl. Ozbrojenci vpadli do vsi, zabili všechno obyvatelstvo bez ohledu na věk a ves do základů vypálili.

Ve dnech 17. - 21. 5. 1433 tábořila v okolí Kunratic husitská polní vojska pod hejtmany Prokopem Holým a Janem Čapkem ze Sán. Pomýšleli na dobytí Prahy, ale pak se vydali k Lipanům... Po porážce polních vojsk a veřejném vyhlášení schválených kompaktát byl Zikmund konečně uznán českým králem. Nyní všem, kdo jej uznali - a byla to naprostá většina země - potvrdil držený majetek a to bez ohledu na okolnosti jeho získání.

Další vývoj v Křeslicích

Zatímco o dominikánské části Křešic (Dolní K.) je nutno předpokládat, že ji opět běžně spravoval klášter, vyšehradské kapitule se již nepodařilo získat zpět rozchvácený rozsáhlý majetek. Bude proto správné považovat držitele bývalé kapitulní části Křeslic (Horní K.) za v podstatě samostatné právní subjekty.

Již roku 1424 došlo v Horních Křeslicích k nutnosti řešit dědické nároky rodiny nových majitelů. Dne 7. listopadu 1424 rozhodli konšelé Starého Města o rozdělení práv mezi Margaretou, vdovou po Janu Běhalovi (*Johanis Bichal*), Klárou, její dcerou a Mikulášem, manželem řečené Kláry, k rybníkům v Křeslicích nedaleko Petrovic (*in villa Krzes-siczich apud Petrovicze*). Margareta zřejmě měla dva syny, Štěpána a Jakuba. V Křeslicích se pak 26. února 1431 rovným dílem dělil dvůr s příslušenstvím mezi Štěpána Běhala a jeho manželku na jedné straně a Jakuba a jeho ženu. Podrobný popis přibližuje lidi, události a krajinu u Petrovic, proto je vhodné mu věnovat větší pozornost.

Rozdělení se účastnili *opatrní sousedé* Staněk, Kajn, Martin Zampach, Duchek, Petr a Havel. Štěpán s manželkou získali zřejmě lepší "polovinu": "Najprve jedné straně při-řiekáme tvrzs s dvořištēm jejím i se vším stavením, a stráň jménem botieč se všemi puožitky té stáně, item rybník větčí tudiež na botieči s jedniem stavidlem hořejším i s tiem potokem, kterýž nad tiem stavidlem topí, i se všemi puožitky, což v tom potoce jest i okolo toho potoka; item lúku malú i velikú, kteréž ležie nad tiem rybníkemú item dědinu, kteráž leží nad tú stráň jménem botieč, až do cesty Próhonic-ké, i se všemi puožitky, kteříž jsú v těch dědinách; item

pole, kteréž leží mezi cestů Próhonicků a mezi cestů Šešlic-
ků, jménem v troje hony, kteráž bude okázána svrchupsanými
súsedy; item rybník, kterýž leží nad rybníkem páně Johánkovým
svrchní i s těmi všemi úlehlemi i pastvami, kteréž ležie nad
tím rybníkem a nad cestů, kteráž vede ku Praze. Item Řeháka
a Jakuba pastuchu přidáváme k svrchupsané tvrzi i se vším
panstvím kromě kopy gr., kterouž Řehák má platiti druhé stra-
ně." Ještě všechnu drůbež, inventář a vybavení *kromě toho,*
což by hřebíkem bylo přibito, jakožto město má za právo,
a toho, co jsou osobní a cizí věci.

"Pak druhé straně (Jakub s ženou, pozn. J.B.) přiřeka-
me městiště holé beze všeho stavenie a stráň jménem Hájek se
všemi požitky, item dědinu všecku, kteráž leží nad tú strání
až do cesty Próhonické; item pole, kteréž leží mezi dědinami
Pitkovskými; item lúku, kteráž leží pod tú strání Hájkem;
item rybníček, kterýž leží pod strání Botiečem s druhé stra-
ny *potočka*" s nižším stavídlím, s potokem a s loučkou, leží-
cí nad tím rybníčkem, s haltýřem i s lesem, ať již je nebo
teprve vzroste na té louce a březích. Dále rybník, *kterýž*
leží nad Petrovským rybníkem, i s tím malým pobočným rybní-
kem, i se všemi těmi úlehlemi, kteréž leží k Petrovicím nad
tím rybníkem, anebo vezpod až do cesty Pražské. Ještě malý
rybníček, který leží pod Jakubovým a druhý rybníček jménem
Koryto. Z poddaných krčmáře Maříka a dále Vítka s jejich
hospodářstvím. K tomu zmiňovaný plat ve výši kopy grošů od
Řeháka.

Co již mají vyseto na polích, mají společným nákladem
sklidit a pak si rozdělit, obdobně hnůj na polovici, vždy
jednomu vuoz a druhému druhý. Každému také připadl jeden ko-
tec. Jakub měl právo bydlet se Štěpánem až do konce prvního
týdne v květnu, ale pak byl povinen se vystěhovat pod poku-
tou deseti kop grošů.

K r. 1440 se v souvislosti s dvorem či snad tvrzí (curia) objevuje Albert Čotr (Czotr) a jeho syn Vít. (Vitus pannicida de Znojma resignavit - omnia iura sua, que habet et habere quomodolibet poterit iuxta tenorem litterarum et proscricionum desuper confectarum ad curiam in Krziessicz seu ad quecunque bona, - Alberto, Czotr dicto, patri suo. Ruk. č. 2102 f. 429.)

R. 1449 Eliška, dcera Mikuláše literáta. (ČA 572, 1449, 11. ledna. Sigismundus de Glatovia, baccalarius arcium, patruus et commissarius Elsscze, filie olim Nicolai Literati, fratris sui germani - in consilio resignavit [Nov. Civ. Pr.] medietatem curie in Krzessicz -, medietatem XXX s. gr. census in Stupicz nec non medietatem in omnibus bonis suis -. Actum sabbato infra octavas Epiphanie anno æ (?) XLIX. (Ruk. č. 88 f. 304 a č. 2084 f. C 4.)

V listopadu 1450 staroměstský měšťan Štěpán Nedovařil určil v poslední vůli *poručníky domu mého, v němž bydlím a dvoru mého v Křešicích*. (ČA 572, 5. 1450, 2. listopadu. Ve jméno božie amen. Já Štěpán řečený Nedovařil, měštěnin Star. M. Pr., vyznávám æ(?) že - nejprve učinil sem - opatrné lidi pana Pavla Cypsera a Ondřeje Roda, měštěnin Star. M. Pr. - poručníky domu mého, v němž bydlím a dvoru mého v Křešicích - a vedle toho i jiného všeho statku mého -. Potom pak vuole má jest -, aby poručníci - duom muoj a dvuor svrchupsaný i jiný všecken statek - po mé smrti zuostalý - prodáduce a dluhy mé, jimiž osoby rozličné jsú mi spravedlivě povinny - vyberúce, komuž co dlužen a povinen jsem - zaplatili každému pěkně a bez nesnází. Dále odkazují na opravenie kostela Matky božie před Týnem V s. gr., item na opravenie kláštera sv. Jakuba X k. gr. - Jenž jest dán v pondělí po hodu Všeck svatých. (Ruk. č. 2119 fol. C 5.) Lze se domnívat, že šlo o Štěpána dříve Běhala, který si vybudoval

vlastní dvůr na městišti pod Hájkem.

R. 1453 se připomíná Pavel Čipser (Czipser) a jeho bratr Vít ze Znojma. (1453, 13. ledna. Paulus Czipser emit pro se, Barbara conthorali sua - erga Albertum Czotr dictum omnia iura, que ipsum iuxta resignacionen sibi per Vitum pannicidam de Znoima, fratrem suum, factam ad curiam in Krzessicz et ad omnia et singula pertinencia ad eanden nec non ad censum in villa Stupicz quomodolibet concernunt, pro XX s. gr. - Actum in consilio sabbato post Epiphaniam a. LIII. Ruk. č. 2105 fol. 8.)

Bývalou tvrz a dvůr k ní přináležející zřejmě držel v druhé polovině století rod vladyk, kteří se psali z Chrástu. Patřili mezi přední staroměstské měšťany a jiná jejich větev vlastnila například Chodov a Litochleby, dnes čtvrtě v rámci Jižního Města. Jmenovitě se uvádějí Jan zvaný Otec a bratr (jeho) Mikuláš z Chrástu, kteří byli r. 1491 již mrtví. Vzhledem k úmrtí Václava ze Žabokrk, zřejmě posledního oprávněného dědice, daroval téhož roku král Vladislav Jagellonský dvůr a ves (Horní) Křeslice pražskému Starému Městu, které nabytý majetek dále pronajímalo. (AČ 72-573, 7. 1491, 18. listopadu. Wladislaus, dei gracia Hungarie, Bohemie etc. rex, marchio Moravie etc. notum facimus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod nos omne ius nostrum, quod nobis competit et ad nos, ut Bohemie regem, devolutum est per mortem olim Johannis dicti Otecz et Nicolai fratrum de Chrast in curia arature in Krzesicz una cum censu et aliis suis pertinenciis universis, pariter per mortem Wenceslai de Zabokrk, civis Minoris Civitatis nostre Pragensis, in domo ipsius unacum reliqua substantia ipsius in quibuscunque bonis et ubicunque existat, dedimus et contulimus, damus et conferimus per presentes honorabilibus ma-

gistro civium, consulibus iuratis, toti communitati prefate Minoris Civitatis nostre Pragensis, fidelibus nostris dilectis, ad habendum, tenendum et possidendum eo omni iure, quo prenominati eorundem bonorum immediati possessores habuerunt, tenuerunt et possederunt. Et hoc proculmoto nostro et aliorum quorumque quovis impedimento. Mandamus igitur iudici ceterisque officialibus curie nostre regalis Bohemie, fidelibus nostris dilectis, quatinus prefatis magistro civium et communitati, litteram proclamacionis dare et servato iuris ordine, si eadem bona ad nos devoluta reperiretis, extunc possessionem eorundem tradere eisdem non obmittatis, iuribus tamen alienis semper et per omnia salvis.

Podle kronikářské verze se v druhé polovině 15. století běhalovský díl Křeslic údajně stal součástí průhonického panství. Náležel by tedy rodině Jana Dubeckého z Dubče. Jeho rod, jmenovitě pražský kališnický hejtman Matěj, doložený ještě r. 1456 a Jan, známý k r. 1498, drželi Průhonicko až do počátku 16. století. Jde ale o omyl, zřejmě převzatý ze zastaralé publikace Nejedlého, Průhonice.)

Díly obce v 16. století

Staroměstský klášter dominikánek u sv. Vavřince a sv. Anny přežil i novou vlnu náboženské reformace v 16. století. Na jaře r. 1553 byl v klášterním kostele pohřben kronikář Václav Hájek z Libočan, jehož známá Kronika česká vyšla r. 1541. Hájek zemřel 17. března. Pokud se týká křeslického majetku dominikánek (Dolních K.) proběhl r. 1550 spor, vyvolaný konventem anenského kláštera ze Starého Města v čele s převorkou Klárou a Otýlií Zakřišťanskou, s urozenou vladykou Kateřinou z Petrovic. Týkal se vzájemných hranic sousedících pozemků. Jeptišky došly k názoru, že Petrovičtí uží-

vají neoprávněně jejich půdu.

Podobné pře o meze příslušely purkrabskému soudu na Pražském hradě. Dochovaný zápis prozrazuje poměrně hodně o Křeslicích. (AČ XXX,167 a zde v příloze) Uvádí opět jména osedlých. Z obou stran se zúčastnilo rozhraničení celkem třicet jedna osob: rozhodčích 7 a 6, svědků 7 a 11. Za jep-tišky od sv. Anny svědčili Petr Vacek, Matěj Brychtů, Tomek rychtář, Šťastný mlynář, Janek Píšu, Matěj Kališu a Šimon ze vsi Křeslic. Kateřina Petrovická si kupodivu vybrala vedle svých lidí opět Petra Vacka, Janka Píšu, Tomka rychtáře a Matěje Brychtů z Křeslic. V textu se dále objevuje hospodář Matěj z Křeslic (Křeštic).

Není zřejmé, co vedlo paní Kateřinu k tak podivnému kroku. Zdá se, že prostě neměla dost vlastních místních svědků, protože se před r. 1550 prudce snížil počet obyvatel Petrovic. Snad to bylo úmyslně pro možnost rozšíření polnosti petrovického dvora. V následujícím 17. století bylo vskutku v Petrovicích jen velmi málo rolnických hospodářství a dvůr osadě dominoval. (Více o tom Bartoň, Petrovice.) Výběr svědků, které okolnosti nutily přitakávat ostatním a ukazovat dvě odlišné varianty hranic, se ale Kateřině Petrovické nevyplatil. Bylo zapsáno, že *když se v svědky nahlídně, kteříž jedné i druhé straně svědčí a v svém svědomí se nesrovnávají, jak ti budou míti vážení býti*. Bylo rozhodnuto, že v zásadě platí první pochůzka, učiněná jménem kláštera. Později se tento postup několikrát uváděl v aktech purkrabského mezního soudu jako příklad pro obdobné situace.

Vlastní předmět sporu nebyl územně rozsáhlý: *svědkové panen... přivedli úřad dolův na mez vedle klínku kusu pole zvoraného Matějovi z Křeštic náležícího, pravíc, že meze tato dělí louky a grunty Petrovské do gruntův Křesických tak,*

což po pravé ruce jako louky, že k Petrovicím a po levé nahoru jako pole zavorané, též i to doubí v stráni, k Křesticím náleží. Ale svědkové paní Kateřiny obeslané davše té mezi místo, toliko že jim vedle té meze cesta svobodná, kterouž s luk seno k Petrovicím jsou vozívali, jest zvorána, též i klínek toho pole, kteréhož jest předešle on Matěj až nahoru po hrušku ustúpiti musil, jest zvorán. Čemuž svědkové (jeptišek) otpírajíc pravili, že tu nikda cesty nebývalo, než toliko stezka, a toho pole že sou ustoupiti nemohli bez vůle panenské. Zápis v dalších částech zajímavě popisuje tuto část křeslického území. Petrovická paní se zřejmě, ale marně dovolávala dohody s předchozí převorkou dominikánek.

Zápis obsahuje některé zajímavé poznámky o podobě této části křeslického území. Také se lze poučit o stavu vyznačení hranic katastru: *I šli tou mezí do háje břehem pod cestou před se až nahoru skrze mejto pravíc, ač jest tu paní Petrovská to místo smejtiti, ale že k Křesticím až po ten břeh náleží. I přišedše k rokli, obevše tu rokli, šli vedle háje podle voraných dědin na starú cestu dolův na kámen, pravíc jej mezníkem býti; odtud mimo dub na druhý kámen svalený, též pravíc, že by mezníkem býti měl; šedše přes rokli mluvíc, že by z té strany rokle v jívovém kři ještě třetí kámen mezní býti měl; i došli na cestu vymlenů a skaženů;*

V textu se objevuje zajímavá zmínka o blíže neoznačeném hrobě: *mezí od zvoraného klínku až k rokli, potom od rokle.. dolův až ke dvěma mezníkům kamenným a odtud až k staré cestě a tou cestou až nahoru k hrobu pravíce, že, což jest po levé ruce, to že k Křešticím náleží, a po pravé že k Petrovicím.*

V tak zvaných registrech soudu škodního z let 1548 - 1552 se dochoval dovětek za celou rozepří, zaznamenaný 2.

září 1550. (Archiv NM č. 157, f. 76) Dominikánky si nárokovaly od Kateřiny Petrovské z Petrovic 22 kop českých grošů jako úhradu vzniklých škod.

Historie menšího dílu Křeslic (Horní K.) představuje vlastnické a majetkové změny na dvou křeslických dvorech. Je obtížné rozlišit, který zápis zmiňuje dvůr v místech bývalé tvrze a kdy je míněn druhý dvůr, vybudovaný zmiňovaným Štěpánem. Jeden z hornokřeslických dvorů, podle hodnoty zřejmě onen původní, držel Jiřík Dvorský, druhý měšťan Václav Pecka, kotlář.

Jiřík bohužel nehospodařil nejlépe, hlásili se dlužníci. R. 1526 chtěl na dvoře vyrovnat svoje závazky Havel Bohuporučen, ale 30. ledna 1529 získal práva ke dvoru na základě svých pohledávek Jan Fryz. (AČ 574 10,12. 1526, 3. listopadu. Havel Bohuporučen - přípověď učinil na dvuor Jiříka Dvorského, kterýž má v Křesicích - pro dluh V^cLXXXV kop X gr. m. Actum sabbato post Omnium sanctorum 1526. Ruk. č. 2155 f. 63.)

Od Václava Pecky koupil 6. února 1528 půl dvora pražský měšťan, mistr řeznický Ondřej Nosek s manželkou Lidmilou, dcerou Jana *od prstenu*. V prvních měsících následujícího roku Pecka zemřel a 28. května 1529 se hlásil Ondřej Nosek o uvolněnou polovici dvora na základě svých údajných pohledávek. Svědci poslední vůle Václava Pecky naopak uváděli, že měl ještě pohledávky na části odprodané Noskovi. (AČ 574 11, a dál. 1528, 6. února. Ondřej Nosek koupil sobě, Lidmile manželce své, - polovici dvoru v Křesicích, - od Václava Pecky za sto kop gr. m. - Platu z té polovice a při sv. Jiří CV gr. m. a při sv. Havle tolikéž. Actum fer. V. die Dorothee 1528. (Ruk. č. 2152 f. D 19.) 1529. S povolením pana purgmistra a pánuov zveden jest - pan [Jan] Fryz na dvuor

Jiříka Dvorského v Křesicích pro dluh CLX kop m. Actum sabato ante Purificacionem [30. ledna]. (Ruk. č. 2155 fol. 96.) Ondřej Nosek přípověď učinil na polovici dvoru v Křesicích, kteráž náležela nebožci Václavovi Peckovi - pro LVIII kop m. - Actum fer. VI post Urbani [28. května] 1529. (Tamtéž 97., srov. fol. 104.) 1529, 19. července. My purgmistr a rada Star. M. Pr. známo činíme, - kterak Václav Pecka kotlář, někdy spoluměštěnin náš, učinil jest kšaft - v neděli před sv. Urbanem 1.ª Též oznámil, že má na dvoře v Křesicích, kterýž od něho koupil Ondřej Nosek řezník, zeť Jana od prstenu, XXI kop. - a to jest zapsáno v úřadě v šestipánech. - Jenž jest dán v pondělí před sv. Máří Majdalenú, (Ruk. č. 2142 f. N. 1.)

V r. 1530 koupil Václav Práčský s manželkou Markétou dvůr v Křeslicích, *ležící na hoře proti dvoru Štěpána Křesického*. (1530, 17. listopadu. Václav Práčský koupil sobě, Markétě manželce své, - dvuor v Křesicích ležící nahoře proti dvoru Štěpána Křesického - od pana Jana z Třebeska a Václava Pětikostela, držiteluov tehdaž téhož dvoru, podle přípovědi a zvodu, - přijavše od něho sto kop gr. c. - Z kteréhožto to dvoru platu v každém polouletí k úřadu šestipanskému - III ¹/₂ kopy m. - Actum fer. V. post Martin 1530. (Ruk. č. 2152 f. D. 30.)

Když r. 1535 koupil Václav Práčský pustý (!) dvůr v Křeslicích, dostal se do sporu se Štěpánem, držitelem sousedního dvora, o lesík Hájek na stráni mezi nimi. (1535, 26. dubna. Mezi Václavem Práčským z jedné a Štěpánem strany druhé, jakož tajž Václav Pračský koupil dvuor pustý v Křesicích - naproti dvoru Štěpánovu, i pošla jest mezi nimi ne-
snáz a rozdíl, což se dotýče stráně, kteráž leží za dvorem Štěpánovým a slove Hájek, takže on Václav P. pravil se míti spravedlnost na díl té stráně a majtiti v ní počal, a Štěpán

jemu toho hájil, ukazuje to, že by jemu k dvoru jeho všecka ta strán náležela až do mezí Pítkovských podle dědin nad tou strání příležitých. A také vztahuje se i na rybník, který leží nad rybníčkem Petrovským, a na rybníček podle toho i poboční, že by ti také jemu Štěpánovi náležeti měli. A protož z jich obojích volí jest mezi nimi takto porovnáno: Předkem dotčená strán Hájek ta všecka až do mezí Pítkovských jemu Štěpánovi při jeho gruntu zuostati a náležeti má -. A což rybníčkuov dotýče, jednoho i druhého nad Petrovským rybníkem třetího malého rybníčku nad Botičem i s tím paloučkem nad velikú lúkou, to také Štěpán pouští k držení jemu Václavovi Pr. - Než což se krčmiště dotýče a haltěře i těch porostlin okolo haltěře až do rybníčka Práčského, to při Štěpánovi zuostati má. A potokuov, kdež jim náleží, těch společně užívati mají. - Stalo se v pondělí před sv. Filipem a Jakubem 1. XXXV. (Ruk. č. 2155 f. 201.)

Štěpán se r. 1541 z Křeslic vyprodal. (1541, 4 června. Pan Martin Smil z Stojedšic koupil - dvor kmecí ve vsi Křeslicích od Štěpána Křesického za III° kop. m. - z kteréhožto dvoru platu polouletního do úřadu šestipanského platiti má II k. XXX gr. m. - Stalo se v sobotu před sv. Duchem. (Tamtéž. f. F. 27.)

Byl snad v Křeslicích ještě jeden dvůr nebo se nyní bude jednat o bývalý majetek Václava Práčského? "R. 1541, 25. prosince. Pan Martin Smil z Stojedšic koupil sobě, Regině manželce své - dvor v Křeslicích ležící na huoře proti dvoru Štěpána Křesického - i s tou strání, kteráž slove Botič - od Václava Práčského za sto vosmdesáte kop m. - Stalo se ve čtvrtek den sv. Tomáše 1541." (Ruk. č. 2152 f. F. 26.)

O jednom křeslickém mlýně se dovídáme k r. 1543. Urozený Jan Licek "z Rysmburka a na Boruhrádku koupil duom ležící na Senném trhu od Štastného, mlynáře z Křesic, za L k. č. - Act. a.1543. (Ruk. č. 2192 f. 240.)

Dne 1544, 17. července, "Jan Hrzek ze Mšena a na Petrovicích - koupil - dva dvory kmecí v Kř., jeden někdy slove Práčský, a druhý Štěpánovský od pana Martina Smila ze Stoješic - za V kop m. - Stalo se ve čtvrtek po Rozeslání sv. apoštoluov 1544. (Ruk. č. 2152 f. F. 41.) Podle A. Sedláčka byl ještě r. 1570 majitelem (Horních) Křeslic Bohuněk Hrzek ze Mšena.

Podle verze obecního kronikáře Horní Křeslice prodělávaly nadále osudy součásti průhonického panství. K němu r. 1541 připadly i Čestlice. Tehdy zboží průhonské drželi páni ze Zap. S Žofou, dcerou Janovou vyženil Křeslice Zikmund Zápský ze Záp. Realita bude zřejmě někde uprostřed. Horní Křeslice skutečně postupně přešly k průhonickému panství.

S dobou Zápských, nejspíše se Zikmundem, je spojena přestavba starého gotického sídla v Průhonicích na renesanční uzavřený zámek. Z předchozí doby zbyla jen hláška, dodnes součást západní fronty objektu. Čtyřkřídlý zámek zhruba italského stylu měl nadále pevnostní charakter, podobně jako dodnes dochovaný areál v Kostelci nad Černými Lesy. Součástí zámku byly i nové hospodářské budovy. Způsoby hospodaření šlechty se měnily. Dále se rozvíjelo rybníkářství. Rybníky byly charakteristické pro široké okolí.

Zikmund Zápský ze Záp zemřel 28. 4. 1600, jak svědčí jeho dochovaný náhrobek v průhonickém kostele. Původně byl uložen v dlažbě, ale dnes je umístěn na lícni zdi. Spolu je

tam zazděn i kámen s letopočtem 1599, který kdysi zdobil průčelí dnes zaniklého zámeckého mlýna. Po Zikmundovi dědila dcera Anna Alžběta, která se provdala za pána z Donína. Za této paní r. 1616 došlo, po dvousetletém dědění, k prodeji průhonického panství.

Farní správu nejspíše obojích Křeslic, od 15. století ovšem utrakvistickou, nadále vykonávali čestliční kněží podobojí. Jsou z nich známi Václav (1548) a Jeroným (1580).

Křeslice v pohnutém 17. století

V prvních desetiletích 17. století narůstalo v zemi napětí mezi dvorskou katolickou skupinou a opoziční nekatolickou většinou stavů. Křeslice Dolní byly, jak svědčí i zápis z r. 1615, v držení dominikánek u sv. Anny. Klášter v nastávajícím protireformačním tlaku císařského dvora prodělával vzestup. Předtím byly dominikánky podporovány císařským plukovníkem Rusformem, známým svým tragickým koncem na popravišti pro zakázaný souboj. R. 1616 bylo přistoupeno k mohutné výstavbě. Popudem k tomu byl obrovský finanční dar 8 500 zlatých od samotné královny Anny, manželky císaře Matyáše. (Poche, Pha na úsvitu 141)

Lze právem říci, že na účely přestavby a potřeby kláštera v té době připadl i výnos z křeslického majetku dominikánek. V gotické křížové chodbě, ve východním a v západním křídle konventu byly vkládány nové klenby. Nově bylo přistavěno severní křídlo objektu. Zednický mistr Jakub Krusa a kamenický mistr Jeroným Corsi z Lugana řídili přestavbu ve stylu pozdní renesance. U staroměstského náměstí zase vyrůstal nový kostel pražských luteránů. Stavební činnost tak od-

rážela zesilující soupeření mezi dvěma směry v rozdělené společnosti.

Novým majitelem průhonického panství včetně dílu Křeslic se stal Ondřej Hannewald z Eckersdorfu, kdysi tajný rada císaře Rudolfa II. Nový pán, dvorský úředník, zůstal za povstání věrný císaři. R. 1617 zapsal na Průhonicích věno své manželce Magdaleně Aleně (asi Heleně) z Valdštejna. Někdy v té době se mu narodil syn Jan Arnošt. Ondřej Hannewald ale do deseti let zemřel a správy panství se za nezletilého syna ujali poručníci. Vdova, po druhém sňatku Puchmannová, převzala Průhonicko v r. 1629, ale prodala je r. 1636 císařskému radovi, rytíři italského původu Antonínu Binagovi. Kupní smlouva prozrazuje, že Průhonicko bylo *od lidu válečného jak nepřátelského tak i J.M. C. náležejícího* tak zničeno, že zámek, hospodářské i vesnické objekty byly *na stavení a vše nejvejš zruinovaný*. Ještě k r. 1669 bylo zaspáno, že průhonický zámek *na polovici bořiti se počal*.

Letopočet 1638 na větším ze dvou zvonů v průhonickém kostele připomínal nástup nové vrchnosti a zároveň se stal upomínkou na probíhající, zdánlivě nekonečnou válku. Po Antonínu Binagovi dědil a až do r. 1656 majetek držel jeho syn Antonín Alois Binago. Daňový soupis z r. 1654, zvaný berní rula, uvádí jeho jméno v podobě Antonín Benak.

Berní rula vcelku věrně popisuje stav českých a moravských obcí po třicetileté válce. Jde o systematický přehled určité skupiny obyvatelstva, zahrnuje všechny "hlavy domácností", držitele "střechy nad hlavou". Sloužila jako podklad pro posouzení hospodářské situace a možností zdanění. Proto nezapomíná zaznamenat veškerý nemovitý majetek a domácí zvířata. Záznam o Křeslicích je přirozeně dvo-

jí, protože berní rula popisovala jednotlivá panství.

Panství staroměstských dominikánek tvořily tři obce, z nichž Všechnomy se nachází až mezi Říčany a Velkými Popovicemi. V minulosti hrály větší úlohu než dnes a byly formálně vedeny v čele statku *panny převory u svaté Anny* ve Starém městě pražském. Následovaly Křeslice a Újezd.

K průhonickému panství příslušely vedle Průhonic obce Chomutovice, Nebřenice (dnes osada Popoviček), Čestlice, průhonický díl Újezda - Oujezd, Holá (Hole, dnes přímá součást Průhonic) a díl Křeslic.

Vlastní zápis zní takto:

Statek Všechnomy panny převory u sv. Anny v Starém městě Pražském

	s e j e			v nově		c h o v á			poznámky
Jména sousedů	rolí ná	na zimu	na jaro	se osa-	pustí	po-	jalo-		
a hospodářů	str. v.	str. v.	str. v.	zují	Handle	tahů	krav	víc ovčí sviní	

Ves Křeslice (Křeslice, s.o. Říčany) (Pol. 512)

Roli prostřední

Sedláci:

Samuel Nuselský	90	-	21	-	7	-	-	4	5	5	-	-	drží svůj vlastní
drží dva grunty													mlejn o 1 kole.
													Vyh. def. k 2.quart.
													1675. Vyh. def. k 4.
													quart. 1681.
Lidmila Jindrová	60	-	18	-	11	-	-	3	4	4	-	-	Vyh. def. k 2.quart.

											1675. Vyh. def. k 4. quart. 1681.		
Lorenc Schulcz	60	-	16	-	12	-	-	3	3	3	-	-	
Matěj Strejček	50	-	15	-	10	-	-	2	3	2	-	-	Vyh. def. k 3.quart. 1674. Vyh. def. k 4. quart. 1679.
Vít Krejčí	50	-	7	-	7	-	52	2	2	2	-	-	
Chalupník:													
Matěj Chocholka	10	-	3	-	3	-	-	-	3	2	-	-	
Stavení rozbořený a pustý													
zahradnický													
Shejbalovský	-	-	-	-	-	-	-	místo	-	-	-	-	
Muselovský	-	-	-	-	-	-	-	místo	-	-	-	-	P. 5 ¹ / ₄
Statek Průhonice pana Antonína Benaky													
Ves Křeslice (Křeslice, s.o. Říčany) z dílu statku průhonického celá pustá v kterežto bejvali gruntové													
selský:													
Jandovský	60	-	-	-	-	-	-	místo	-	-	-	-	Vyh. def. 1724.
chalupnický:													
Slánovský	16	-	-	-	-	-	-	místo	-	-	-	-	

Druhá polovina 17. století se vyznačovala podstatně rozdílnou úrovní života v Praze a ve venkovských staveních. Klášter sv. Anny prodělal r. 1676 přestavbu v opožděném raném baroku. Získal tehdy představené první nádvoří a monumentální vstupní průčelí. (Poche 108) Také zde lze říci, že na přestavbu bylo použito i příjmů z Horních Křeslic.

Po porážce stavovského povstání a vyhnání nekatolických kněží a kazatelů zůstala čestlická fara neobsazena až do roku 1678. Do Čestlic dojížděli konat bohoslužby jesuité z Prahy. Roku 1678 stal se farářem Samuel Fr. Grum, po něm Ant. March, Friderius Vinsch a Rudolf Fr. Hagen (zemř. 1741).

V evangelické stěně kostela jsou zazděny 4 náhrobní kameny několika členů rodu Mosaurů z Valdova, kteří bývali pány v Dobřejovicích. Kameny jsou z roku 1610-1613. Činí se též zmínka o hrobce hrabat Desfoursů, která byla zřízena r.1773.

Křeslice koncem 17. století

Zajímavé je, že přes všechny nesnáze, které obyvatelstvu Čech přinášelo 17. století nebo snad právě proto, krčmy prosperovaly. R. 1671 byla *nově vyzdvižena* tedy zřízena hospoda *na propadlišti, jinak na Rozkoši*, jihozápadně od Újezda. Dala počátek stejnojmenné osadě. Podle označení *na propadlišti* lze usuzovat, že zde kdysi bývala bahna.

Dominikánky r. 1672 prodaly Všechnomy, které po několika změnách majitelů připadly r. 1686 k Předboři a spolu s ní k lichtenštejnské Uhříněvsi.(Škokr.Ř, 44, 244) Křeslice a Újezd však jeptiškám zůstaly.

Průhonické panství r. 1656 prodal Antonín Augustin Binago svému novému sousedovi, totiž držiteli Petrovic Ondřeji Borovanskému z Borovan. Borovanský koupil oboje téměř současně. Zřejmě pomýšlel na vytvoření trvalého celku, ale r. 1660 zemřel. Vdova a poručnice sirotek Johana, rozená Karolidesová z Karlšperka, držela Průhonice po určitý čas. Když sirotci dosáhli plnoletosti, dali souhlas k jejich prodeji

Tovaryšstvu Ježíšovu, tedy jezuitům z pražského Klementina.

Jezuité uvažovali o udržení panství. Od r. 1669 rekonstruovali ve značném rozsahu průhonický zámek, dali vystavět nový pivovar, obnovili v Čestlicích řádnou katolickou církevní správu. Od vyhnání nekatolických kněží a kazatelů po r. 1624 farní správa dlouho neexistovala vůbec. Později ji vykonávali různí řádoví kněží, docházející nárazově do čestlického kostela. Ztěžovalo to uskutečňování závazných aktů v životě obyvatelstva. Jezuité zavedli do čestlické farnosti určitý řád a r. 1678, *pozorujíce dalekost cesty a rozličné nepříležitosti v posluhování nemocným lidem a vykonávání všech ostatních úkonů farních*, raději znovu zřídili samostatnou farnost. Předali jí polnosti a přiřkli desátek od poddaných.

Jezuité z finančních důvodů prodali r. 1685 průhonické panství sekretáři dvorské komory Janu Dětřichovi z Rummerskirschenu.

Křeslice v 18. století

Od Dětřichových dědiců koupila Průhonice r. 1712 hraběnka Eleonora Kornelie z Trautmansdorfu, ale za pouhých šest let vše prodala hraběti Albrechtu Maxmiliánovi Antonínu Des Fours z Mont a Athienville. Dodnes živý rod Desfoursů se objevil na pražském dvoře za Rudolfa II. a dosáhl za vojenské služby od Albrechta z Valdštejna jmění, od Habsburků r. 1634 povýšení do hraběcího stavu. Po vymřelé mužské linii rodu manželky Františka Václava přijali druhé příjmení Walderode. V jedné linii drželi Hrubý Rohozec, malou Skálu a další statky v Čechách a na Moravě.

První Desfoursové na Průhonicích zřejmě podnikali. Do období jejich života lze nejlépe zařadit i vznik obory a bažantnice, známé dnes jako Milíčovský les. Stavební rysy dnes přestavěného Dobrovodského mlýna, koneckonců stejně jako zničeného Fantova mlýna, stejně jako do nedávna dochovaná podoba nepříteli vzdáleného Koníčkovského mlýna u Újezda také svědčily pro toto období. Dokladem je nápis, který býval vytesán ve Fantově mlýně. Ještě r. 1928 (a ještě daleko později) stál ve staré mlýnici dubový sloup, z něhož byl nápis uvedeného roku opsán:

1740

Tento Mlegn Gest o

:dzdi obnoven. Hr

:anicze. Wantroka. Tr?

:eti Slozeňi. Tez Dobrow

:odzkeg Wodezdi. obnow

:en. Hranicze. Slozeni

Dwislogm V Udelan: L

zapanowani

Dustognie Welební.

: Panny Marige.

Gohanni Sleczeni

Worciczki. Slabenic

Tehdegssihho Czasu

Przewori. Uswati

Anny. A satiho

Wawrzince. W kral:

owskem Starem Mie:

ste Praskem:

Tehoz Leta

Na druhi Stranie. Ps:

aneho. Bil Pulkrabim

: Wgirnah:

Urozeni Pan

Antonin Damih:

Mistr Pak bil techobo:

gich Mlegnie Girenskeho

Trzetiho Gan Boczek

Wten Czas Mlinarz

: Girenski:

V obecní kronice existuje další přepis téhož nápisu, s drobnými odchylkami. Protože originál zanikl, je vhodné

zachovat i toto druhé čtení, které zároveň svojí formou umožňuje lepší pochopení původního smyslu textu: 1740. *Tento Mlegn Gest od dzdi obnoven. Hranicze. Wantroka. Treti Slože-
ňi. Tež Dobrowodskej Wodezdi obnoven. Hhranicze. Slozeni.
Dwislogm V Udelan: L zapanovwani Dustognie Velebni Panny Ma-
rige Gohaňi Sleczeni Woršiczki Spaběnic Tehdegssiho Czasu
Przewori U swati Anna A swatiho Wawřince W kralowskem starem
Miestě Praskem. Tehož Leta Na druhi Stranie Psaneho Bil
Pulkrabim Wgirnach Urozeni Damik: Mistr Pak bil techobogich
Mlegnu Grenského Trřetiho Gan Boczek Wten Czas Mlinarz
Girnski.*

Albrecht Maxmilán Antonín Desfours zemřel 7.srpna 1732. Dědil po něm Albrecht Maxmilián Václav, jehož manželkou byla Ludmila, kněžna Piccolimini. Měli dceru Marii a syna Vojtěcha. Rozsah podnikání a položky vydání však brzy překračovaly hospodářské možnosti. Na vzdálenější části katastru obce Újezda u Průhoníc založit oboru s bažantnicí. K tomu bylo částečně využito vhodné původní doubravy. Na drobném potoku na severním okraji komplexu vyrostla soustava čtyř menších rybníků. Byly založeny spíše jako estetický doplněk celého areálu upravené přírody, než jako hospodářská zařízení.

Hlavní přístup do obory byl z jihovýchodu, ze silnice od Křeslic k Újezdu. Cesta procházela oborou obloukem směrem na severozápad. Při severní straně komplexu, před příchodem k rybníkům, byla zřízena hájovna, dnes již zaniklá. Za rybníční hrází terén začíná stoupat. Tam se rozkládala pole, ale také tam probíhala hranice panství. Na počátku polí, které tehdy představovaly již hostivařské území, byl někdy před r. 1720 vybudován barokní hospodářský dvůr Milíčov. Důvody pojmenování nejsou zřejmé. Poprvé je Milíčov

kartograficky zpodoben na Müllerově mapě Čech z uvedeného roku. Obora i hájovna jméno převzaly. Dnes je bývalá obora běžně jmenována Milíčovským lesem, drobný tok Milíčovským potokem a soustava rybníků Milíčovskými rybníky. Na západním konci obory, při cestě z Průhonic k Šeberovu, byl zřízen ovčín. Dostal jméno Katharina po jedné z hraběcích manželek nebo snad dcer.

Milíčovský les byl místem kratochvíle průhonického panstva, které v té době ještě nemělo k dispozici dnes tak vyhlášený průhonický park. Les proslul v první polovině 18. století jako lovecký revír. Doba vlády Marie Terezie, která hony a lovy nesnášela, znamenala útlum, ke kterému se brzy přidružil úpadek Desfoursů na Průhonicích.

Spojení obou dílů Křeslic

Křeslice se naposled připomínají jako majetek dominikánského kláštera sv. Anny v Praze r. 1755. (Sedl. Hradý 240) Klášter však nepřečkal josefinské reformy v posledních desetiletích 18. století. Další působení bylo povoleno jenom těm komunitám, které se zaměřovaly na charitativní nebo učitelské působení. Případ anenského kláštera to nebyl. Dominikánky žily v *přísné klauzuře plně kontemplativním způsobem života, při čemž byl kladen důraz na slavení posvátné liturgie, společný život v komunitě a manuální práce k vlastní obživě.* (Jirásko, Církevní řády, s.111) Proto byl klášter zrušen. Jeho jmění připadlo Náboženskému fondu, ale Křeslice byly získány pro průhonické panství.

Kláštevní kostel dominikánek je od josefinských časů odsvěcený, zbavený průčelní věže a klenby. Dlouho sloužil jako skladiště papíru. V objektu kláštera vznikla r. 1795

tiskárna, v níž přišly na svět první české noviny, známé pod jménem V. M. Krameria. Nyní patří k technickému zázemí Národního divadla. Vlastní chrámová stavba prochází mnohaletou rekonstrukcí, která obohatí prostředí Starého Města. Do popředí tak vystoupí i jako pomník křeslických dějin.

V samém závěru vrchnostenské správy se tak spojily obě části obce Křeslic pod jednou vrchností. Majetnické vztahy Desfoursů k Průhonicím mezitím prodělaly dramatické obraty. Po smrti Václava Desfourse 12. listopadu 1748 a jeho pohřbu v Čestlicích muselo být panství pro zadluženost prodáno. Koupil je švagr zemřelého, císařský polní maršál kníže Oktavio Piccolomini, pán na Náchodě.

V r. 1718 bylo prováděno sčítání vrchnostenské i poddanské držby za účelem úpravy zdanění majetku, která se později neuskutečnila. Podklady, zvané přiznávací tabella, pak využili úředníci po polovině století při zpracování tzv. tereziánského katastru. V Křeslicích přiznávací tabella na jedné straně zahrnula statek kláštera dominikánek u sv. Anny na Starém Městě pražském. Příslušelo k němu celkem 8 hospodářů. Jen dva z nich drželi přes 60 strychů, dva více než 30,1 strychů, jeden mezi 5,1 - 15 strychy, zato tři pouze do 1 strychu. (1 strych neboli korec představoval pozemkovou míru 0,2877 ha.) Celkem šlo o 261,2 strychy polí a louky na 27 vozů sena. Lesy a pastviny neměli hospodáři žádné. Konali běžné roboty "podle pragmatiky". Ke dvoru dominikánek náleželo 144,3 strychu a luk na 13 vozů. Bonita polí byla ohodnocena číslem 5. (T 2, 62-63.)

Na části Křeslic příslušející k průhonickému panství se nevyskytoval žádný hospodář. Podle zápisu vizitační komise hospodáři vymřeli za předešlé vrchnosti, jíž byla jezuitská

kolej u sv. Klimenta. Pro nedostatek poddaných nebyly usedlosti znovu osazeny. K průhonickému panství, které tehdy držel Oktavián kníže Piccolomini, příslušelo pouze 28 strychů polí a luk na 5 vozů sena. Bonita polí byla stejná jako u klášterního dílu.

Podle vrchnostenské fase v rámci tereziánského katastru měly dominikánky v Křeslicích statek, k němuž příslušelo 264 korců polí, 2 korce pastvin, louky dávaly 23 vozů sena. V obci byl mlynář a další usedlíci, kteří obhospodařovali 20 korců polí a louky na 1 vůz sena. (TK 3 265.) Průhonickou část představoval vrchnostenský dvůr, k němuž náleželo 25 korců pastvin. Ze dvora bylo stálé gruntovní činže 1 zlatý 45 krejcarů. Z "řek", tedy z potoků se platilo nestálé činže 5 zlatých.

Ve vrchnostenské fasi z r. 1749 byl na průhonickém díle přiznán ještě výtažní rybník na 2 kopy a činže z mlýnů 220 zlatých. Mlýny však byly zdaněny již v poddanské fasi, jsou tak doloženy před r. 1718. Vrchnostenské mlýny byly dva: "Křeslice mlýn" o 1 kole se 3 stoupami, druhý o dvou kolech se dvěma stoupami. (TK 3 257.)

Po smrti Oktavia Piccolominiho přešlo panství dědičně na jeho sestru Ludmilu, provdanou Desfoursovou. Vrátilo se tak předchozímu rodu, který ho nejspíš i mezitím částečně užíval. Když hraběnka 3. února 1768 zemřela, převzal Průhonice její syn Josef Vojtěch Desfours. Po svém strýci Josefu Parillovi Piccolomini zdědil také panství Náchod, kam rod přesídlil. Opuštěný průhonický zámek sloužil pouze hospodářským účelům, také jako sýpka. Josef Vojtěch Desfours musel nakonec pro značné dluhy panství i s Průhonicemi odstoupit svým věřitelům. Zemřel 5. června 1791. Jeho synovec

František Antonín hrabě Desfours zřejmě využil předkupního práva a koupil r. 1793 Průhonice ve veřejné dražbě, ale již r. 1797 je musel prodat hraběti Adamu Dohalskému z Dohalic.

V listopadu 1781 byl v Čechách vyhlášen patent o zrušení nevolnictví. Rušilo se jím omezování osobní svobody obyvatelstva vrchnostmi. Zůstávala ovšem ještě stále povinnost pracovat v podstatě zdarma určité množství dnů v roce na majetku vrchnosti. Druhý z patentů, zvaný *toleranční*, umožňoval veřejně se přihlásit k několika nekatolickým náboženským vyznáním. Jiný ze zákonů té doby zaváděl povinnost trvalých, neměnných příjmení u členů jedné rodiny. Postavení obyvatelstva začalo dostávat odlišný charakter proti minulosti.

Křeslice od počátku 19. století až do r. 1914

Od Adama Dohalského z Dohalic koupil r. 1802 Průhonice, již i se spojenými Křeslicemi, c.k. tajný rada a komoří, generál a polní maršál hrabě Jan Nepomuk Nostitz-Rhienneck.

Nový majitel, který nechal r. 1783 v Praze na Ovocném trhu postavit Stavovské divadlo, dal nyní přestavět zámek v Průhonicích v klasicistním slohu. Ve 40. letech 19. století byla část lesa u průhonického zámku upravena na anglický park. Snad se upravoval i Milíčovský les. V každém případě byl u Křeslic vybudován dvůr zvaný Štít. Šlo o stáje a ostatní zařízení potřebné pro chov koní. koně se odtud do-
dávaly pro potřeby rakouské armády.

Život v obci se zatím příliš neměnil. Ve staletích, v nichž se uplatňoval feudální systém, býval některý z občanů ustanoven rychtářem. Rychtář byl vrchnostenský úředník,

jmenovaný dočasně na rok, nebo se stal koupí dědičným vlastníkem úřadu i nemovitosti (rychty).

Křeslice patřily ke kraji Kouřimskému. Instituce krajských hejtmanů byla přeměněna reformami Marie Terezie a Josefa II. na úřad státní správy, kterému byly podřízeny tehdejší vrchnostenské (patrimoniální) úřady.

Zásadní proměnu v systému správy přinesl až r. 1848. V jeho průběhu byla zrušena robota a obyvatelé obcí konečně "vykročili k občanství". Zároveň byly zrušeny vrchnostenské úřady. Panství zanikla a měla být nadále nazývána velkostatkem. Křeslice podle statistiky z r. 1854 měly 497 jiter, tj. 1330 čtverečných sáhů rozlohy a 195 obyvatel. Dělili se na Horní a Dolní.

Mnohé obce byly nyní spojovány do vyšších "politických" celků, v jejichž rámci si volily svoje samosprávy. Obec Křeslice, konečně vnitřně sjednocená, byla dále spojena s Újezdem a Kateřinkami do jedné obce politické. Obecní samospráva byla upravena jednak říšským zákonem obecním z r. 1862 a jednak zvláštními obecními zřízeními.

Skutečné samosprávy však mohly být voleny až po překonání Bachova absolutismu. Po nové úpravě ústavních poměrů v r. 1867 byla provedena reorganizace politické správy (1868). Ke starému krajskému zřízení nebylo již přihlíženo. Organizována byla okresní hejtmanství jako první a místodržitelství jako druhá stolice.

Členy obecního zastupitelstva spojených obcí Újezd - Křeslice byli při vypuknutí světové války: Starosta Ant. Procházka, rolník Újezd, I. radní Em. Hanke, rolník Křeslice, II. radní Ant. Kocourek, rolník Újezd, členové

zastupitelstva: Frant. Drahorád, rol. Křeslice, Jan Moravec, rol. Křeslice, Frant. Skořepa, rol. Křeslice, Vác. Aron, zed. mistr, Jos. Aron, Jos. Lebeda, Krejčí, Zeman Josef, Vocelka, pokladník panství průhonického "co zástupce velko-statku". Válka s Pruskem r. 1866 představovala pro zdejší rodáky po staletích přímé setkání s cizí armádou. Do války rukoval z Křeslic Ant. Košek z č. 7, vrátil se z italského bojiště, kde bojoval pod Radeckým s prostřelenou čákou. Na "fiřponě" (zápřah k vozatajstvu) byli Frant. Dobrovodský z č. 3 H. Křeslice a Ant. Skořepa z č. 1 D. Křeslice, kterému cestou zahynula klisna a byla mu nahražena jinou.

Samotné Křeslice procházelo pruské dělostřelectvo, které přijelo po ní cestou od Petrovic. Mělo prý směr k Vídni, tak se alespoň domnívali pamětníci. Cesta, která vedla dříve od dnešního mostu a uhýbala se mezi č. 2 a č. 14 v Křeslicích, byla úzký úvoz pro obyčejné vozy. Musela být proto narychlo upravena, aby Prusové mohli s děly projet. Prusové ve vsi stáli asi jen dvě hodiny, začali vařit oběd, ale náhle dostali rozkaz a museli odjet. Nato byl v několika dnech uzavřen mír. Pak procházel obcí útvar za útvarem. Ve dvoře poráželi dobytek a maso si vařili po staveních, na plotnách u lidí. Kuchyně neměli. Vojáci se chovali dobře. Hospodáře zvali ke stolu, kde se zdrželi déle, tam pomáhali při hospodářství, např. mlátili cepy.

Hrabě Silva-Tarouca chtěl postavit silnici od křeslického křížku pod dvorem Štít, "Jezerama" do Uhříněvsi, ale mínil zrušit veřejnou cestu kolem milíčovské obory. Újezdští chtěli zase silnici z Újezda kolem černého rybníka k Pitkovicům a do Uhříněvsi. Tak se nakonec nedohodli.

Před postavením okresní silnice procházela křeslickou obcí již zmiňovaná krkolomná cesta. Jak zaznamenal obecní

kronikář, podle pamětníků "nedalo se do H. Křeslic s párem koní vyjetí, muselo se se čtyřma." Silnice byla níků postavena v r. 1879. Most u Křeslic byl dříve dřevěný. Obec si vypůjčila na most 1000 zlatých na 6 % od tajemníka z Říčan.

Nejbližší nákladní železniční stanicí se stala po vystavění železnice Uhříněves, osobní teprve od r. 1926 Horní Měcholupy, dříve rovněž Uhříněves.

V r. 1870 nosil poštu listovní Jankásek jednou týdně. Platilo se 10 kr. Z Průhonic se pošta začala dodávat asi od r. 1900.

Obec byla přiškolená do Čestlic. Tam byla původně škola jednotřídní, později dvoutřídní a trojtřídní, byla od r.1895 čtyřtřídní. Prvně se vyučovalo v domku č.37. Roku 1835 byla vedle toho domku postavena školní budova za 3.000 zl. Ta 25. srpna 1870 od blesku vyhořela, načež byla opravena. Staré záznamy byly při požáru zničeny. Roku 1900 byla budova rozbourána a na témž místě postavena nová školní budova nákladem 51.361,20 Kč.

Z přiškolených obcí se od čestlické školy postupně odpojily Průhonice, Hole a Petrovice, které r. 1872 byly odškoleny. Průhonice i Petrovice zřídily si vlastní školy. Z Dolních Křeslic proto chodily děti také do Petrovic. V Petrovicích se původně učilo v místnostech dvora, v západním křídle. Děti z oken viděly do Křeslic. Platilo se 1 zl z dítěte za měsíc.

V otázkách římskokatolické církevní správy se již nic nezměnilo. Na místě čestlických farářů se vystřídali: Ant. Schudrach (zemř. 1781), Ignac Hutschenreiter (zemř. 1806), Josef Houska (zemř. 1819), Václav Schuster (zemř. 1866), Josef Řezníček (zemř. 1901). K farní obci patří: Čestlice,

Křeslice, Pitkovice (část), Benice, Nupaky, Dobřejovice, Osnice (část), Průhonice, Hole, Rozkoš a Újezd u Průhonic.

Starý hřbitov, který byl kolem kostela v Čestlicích, byl r. 1876 zrušen a zřízen jiný na severní straně obce, r. 1902 byl rozšířen. Na něm jsou dvě hrobky, do nichž se pochovávají členové bývalých hrabat Silva-Taroucových z Průhonic.

Stav obce na konci 19. století ukazuje stručný přehled v Ottově slovníku naučném: Křeslice Dolní, ves v Čechách, hejtmanství Žižkov, okres Říčany, fara Čestlice, pošta Uhříněves, k r. 1890 celkem 17 domů a 121 obyvatel Čechů, poplužní dvůr, 2 mlýny. Křeslice Horní, víska tamtéž, 9 domů, 83 obyvatel Čechů. (OSN XV, 1900, 131)

Živelné katastrofy postihovaly obec občas v podobě povodně, např. v r. 1864 museli být rekruti jedoucí z Prahy převáženi na koních, častěji ve formě požárů. Proto byla r. 1899 zakoupena hasičská stříkačka od fy Smejka na Smíchově. Je zajímavé, že podle Knihy pamětní sboru dobrovolných hasičů v Křeslicích, psané ovšem zpětně ve 30. letech 20. století, k zakoupení došlo až r. 1900. Přesto 13. 8. 1901 vyhořely dvorské stodoly a 6. 8. 1901 dvůr Štít od blesku.

Ustavující schůze sboru dobrovolných hasičů v Křeslicích se konala dne 26. července 1902 v hostinci p. Josefa Dobrovodského. Ke sboru přistoupilo 13 činných členů. Předsedou byl zvolen starosta obce Antonín Dobrovodský, velitelem František Skořepa. Mezi první hasiče patřili dále Josef Volf, Josef Zápotocký, Fr. Veselý, Fr. Černý, Jan Kučera.

Hospodářské poměry křeslických zemědělců podstatně pozměnil a podle pamětníků zlepšil bývalý hrabě Silva Tarouca,

který za účelem zaokrouhlení svého panství vyměňoval pozemky, většinou méně hodnotné, ale zapadající mezi pozemky velkostatku za "prímové" dvorské a ještě přidával na výměře. Činil tak, aby mohl panství snáze oplotit a utvořit tak oboru pro zvěř. Tak vyměnil Dol. č. 2 za 15 korců cca 22 1/2 korce, č. 4 za 3 cca 5 korců, č. 14 za 16 cca 24, Hor. č. 3 za 50 cca 50 korců, Hor. č. 5 za 4 cca 6 korců. Obec směnila louku na Stadlech za pole u Čestlic, pole nad Botičem za pole u č. 2 H. Křeslice, stráň u Dobré Vody za stráň v obci u pomníku padlých.

Průhonický velkostatkář pořádal skvělé hony, na které přijížděl i následník trůnu Habsburk arcivévoda d'Este. Postupně se blížil čas vypuknutí 1. světové války.

Světová válka 1914 – 1918

O pouti na sv. Annu 1914 byli hudebníci již připraveni hrát, když asi o 2 hod. odpolední přišel telegram od okresního hejtmanství ohledně mobilizace. Tancechtivé obecnstvo se rozběhlo a vojnou povinní se chystali na cestu. Večer kolem 9 hodiny přijel z hejtmanství rada Košťál s vyhláškami, týkajícími se stanovení ročníků, které mají narukovat. Vojnou povinní v pořádku a klidně odešli.

Druhý den přišlo nařízení přehlídky evidenčních koní, ale byl vzat pro vojenskou službu jen kůň E. Hanke z č. 2, který byl na jaře před válkou zanesen co evidenční (odveden). Vyplaceno za něj bylo 1050,- Kč. Za tu sumu byl koupen na jaře před 5 lety v Benešově. V týdnu přišlo nařízení, aby tehdejší Křeslice a Újezd s Kateřinkami poslaly úhrnem 7 párů koní s postrojem k vozatajstvu. Tím byla obec na koně tak vyčerpaná, že zbylo rolníkům pouze po jednom koni

a u velkostatku vůbec žádné. To byl začátek.

Z Horních Křeslic čp. 3 byli ve válce 4 synové Nováků, z nichž František zemřel v nemocnici v Uhrách, kde podlehl zranění. Antonín, povoláním učitel, byl zajat v Rusku a vrátil jako legionář. Také Bedřich a nejmladší Václav, odvedený v 18 letech, se vrátili zdrávi. Z čp. 5 Antonín Drahorád, syn hospodáře, narukoval při mobilizaci a zahynul ihned na počátku války na srbské frontě. Podle vyprávění kamarádů zemřel útrapami a vysílením. Jan Houžvička, syn hospodáře z čp. 8 zemřel v ruském zajetí v Taškentu.

Dále byli na frontách 1. světové války a vrátili se domů (podle zápisů obecního kronikáře):

Z Horních Křeslic čp. 6 Josef Veselý, hospodář, narukoval hned při počátku mobilisace a působil jako podkovář. Z čp. 11 Antonín Krumsta, který prožil zajetí v Rusku. Z č. 13 Josef Kuchař syn a později i padesátiletý otec. Z č. 14 Frant. Tuma a z č. 15 Ant. Bartl byli mobilizováni od počátku války a vrátili se jako invalidé. Josef Tuma z č. 16 sloužil v době vyhlášení války jako aktivní voják od počátku války a ihned na vojně zůstal. Mastíkové Josef a František z č. 17 i Josef Burina z č. 18 se vrátili zdrávi, podobně jako František Felix, který prodělal zajetí v Rusku.

Z Dolních Křeslic: Č. 2 Emanuel Hanke, hospodář, rukoval při druhé výzvě, pak se roznemohl a byl ponechán doma jako vedoucího obecního úřadu. Č. 4 Havlíček Jos., bratr majitele čísla. Narukoval a vrátil se zdráv. Č. 5 Boh. Havlíček. Byl vojákem a vrátil se zdráv. Č. 7 J. Musil byl na vojně od počátku války a vrátil se zdráv. Č. 8 Kamil Skořepa. Č. 9 Moravec Alexandr, bratr hospodyně pí Polednové. Narukoval, bojoval na srbské frontě, odkud se nevrátil. Jak zahynul není

známo. Č. 10 Lanez (?) R. Byl osvobozen co železniční zřízenec. Č. 11 Aron František, vojákem byl i jeho otec Václav (50 let). Oba se vrátili zdrávi. Č. 13 Aron Josef byl vojákem a vrátil se jako invalida. Č. 14 Od Zápotockých rukovali synové: František, Josef, Václav, Antonín, Cyril a Karel. Z nich padli nejstarší a nejmladší, František a Karel. Ostatní se vrátili zdrávi. Antonín byl v Rusku v zajetí. Č. 15 Narukovali Lebeda František, Prokop, Bedřich, Josef a Jaroslav. František padl v Karpatech, Josef se vrátil po 10 letech z ruského zajetí a Jaroslav se vrátil rovněž z ruského zajetí nemocen. Č. 17 Kuchař Frant. se z vojny vrátil zdráv. Č. 18 Houžvička Ant. Měl syna Josefa, který ve válce zemřel v Uhrách. Č. 19 Borovička následkem útrap ve válce churavěl a zemřel v nemocnici. Č. 20 Vojtěch Štycha sloužil od počátku na vojně, vrátil se zdráv. Byl v zajetí v Itálii.

Situace v zázemí se začala postupně málem podobat frontové. Zásobování potravinami bylo do r. 1915 vcelku normální. Pak "začínala bída". Obiloviny se musely státu odevzdávat a ten je sám obyvatelstvu rozděloval na poukázky. Na chleba "chlebovky", tabáčenky na tabák, lístky na maso, mýdlo ap. Kdo měl pole ten se zásoboval sám, kdo neměl byl živ na poukázky. Hospodář si směl nechat jen určitou, úřadem stanovenou část sklizně, kterou potřeboval k setí, krmení a vyživování své rodiny a dělnictva u něho pracujícího. Od úřadů dostávala jedna osoba na týden 1 kg mouky a $\frac{1}{2}$ kg cukru., když ovšem byly na skladě, když nebyly, tak se řeklo nemáme a poukázku si mohl schovat. Jestliže si nechal hospodář více než měl právo, kontrolovaly úřady za vojenské a četnické asistence. V takových případech byly vymyšleny nejzajímavější způsoby úkrytů.

Ceny všech předmětů dostoupily závratné výše. Za peníze se nekoupilo přitom téměř nic, jen výměnou za jiné zboží a předměty. Vznikala podvýživa, nemoci i úmrtí. R. 1918 všichni čekali na novou úrodu, jejíž sklizeň se pro deště opozdila a která slibovala dát dobré výsledky. *Lid z měst vrhá se na pole, rve klasy a tahá brambory... Úrodu v polích hlídá vojsko, ale ani to nepomáhá.* Na podzim 1918 se rozšířila mezi podvyživeným obyvatelstvem epidemie tzv. španělské chřipky. To se již blížil konec války, ve kterém zaniklo i Rakousko - Uhersko.

Křeslice po r. 1918

Když se k večeru 28. října 1918 šířila v okolí Prahy zpráva, že byla prohlášena samostatnost zemí Koruny české a Slovenska a když se druhého dne potvrdila, nastala všeobecná radost. Byl konec válečným útrapám a byl tu dokonce samostatný stát.

Povinné kolkování peněz oddělilo měnu Československa od válečné inflace a od ostatních částí bývalého Rakouska - Uherska. Každému byla vrácena polovina předložených bankovek a polovina zůstala proti potvrzení zadržena na krytí válečné půjčky. Nedostatek zboží a inflační cenové tlaky se projevovaly ještě několik roků, ale postupně nastával obrat k prosperitě.

Po "převratu" nebo-li po vzniku samostatného českého státu byli v roce 1919 následující členové obecního zastupitelstva: Vác. Houžvička, Novák, rolník, Frant. Schin, poklasný dvora, Em. Hanke, rolník, J. Turma, zedník, Jos. Aron, zednický mistr, Ant. Bartl, dělník, Jos. Zeman, sedlák, Fr. Skořepa, rolník, Jos. Lebeda, Krejčí, Aron Vác.,

Ant. Zápotocký, rolník.

Za účasti obyvatel Petrovic, Křeslic i okolních obcí se konala 10. listopadu 1918 valná hromada, na níž byla zahájena činnost Sokola. Prvním poválečným starostou se stal Emanuel Hanke z Křeslic, náčelníkem Jaroslav Rendl, řídící učitel petrovické školy a iniciátor založení Sokola v obci. Již 30. listopadu 1918 konal Sokol zábavu v Křeslicích, s cílem získat finance. Koncem roku 1918 měla jednota 54 mužů, 25 žen, 14 dorostenců, 12 dorostenek, 30 žáků a 24 žákyň. Cvičilo se v najmutém sále hostince Gustava Černého v Petrovicích. Dne 5. března 1919 se konal I. ples jednoty, pro který byla nacvičena moravská beseda.

Pomník jedenácti padlým vojínům z Křeslic ve světové válce byl postaven roku 1922.

Dne 14. dubna 1921 konala místní politická organizace čsl. sociálně demokratické strany dělnické svou schůzi, na které bylo usneseno, aby obecní zastupitelstvo si vzalo za úkol postavit padlým vojínům ve světové válce 1914 - 1918 pomník. Současně bylo usneseno věnovat na jeho postavení 100,- Kč z organizačních peněz, které byly obecnímu úřadu poukázány s přiloženou žádostí.

Dne 20. srpna 1922 konalo se slavnostní odhalení pomníku, který zřídili pozůstalí po padlých vojínech a jeho předání obcí. Slavnostní řeč pronesl bývalý kapitán ruských legií Antonín Novák, příslušník zdejší obce. Odhalení se zúčastnili pozůstalí, členové obecního zastupitelstva, děti, sbor dobrovolných hasičů i velké množství obecnstva místního i z okolních obcí.

(Fotografii z doby při odhalení daroval Jaroslav Lebeda.)

Jeden ze jmenovaných na pomníku, Josef Lebeda, se r. 1924 překvapivě vrátil z ruského zajetí živ.

Na základě zákona o pozemkové reformě, přijatého revolučním Národním shromážděním, byla od r. 1923 částečně parcelována půda i zdejšího velkostatku, dosud majetku velkostatkáře (šlechtické tituly Národní shromáždění zrušilo) Silva-Taroucy.

Při první parcelaci v r. 1923 bylo od dvora odebráno 35 ha, zbývajících 15 ha zůstalo nerozparcelováno. Pozemky byly získány k těmto hospodářstvím:

Křeslice Horní		Křeslice Dolní	
č. domu	příděl v ha	č. domu	příděl v ha
1		1	
2		2	0.56
3		3	
4	5,00	4	1,80
5		5	1,00
6	5,00	6	0,58
7		7	4,00
8	1,00	8	
9	1,00	9	
10	0,72	10	1,00
11	1,58	11	1,00
12	1,00	12	
13	1,00	13	2,00
14	0,58	14	
15	4,00	15	2,00
16	0,58	16	
17	0,58	17	2,00
18	1,00	18	1,00
19		19	0,56
20		20	1,95

Dvůr v Horních Křeslicích a dvůr Štít v Dolních Křeslicích s asi 110 ha převzal stát, který je obhospodařoval.

Po rozdělení Křeslic a Újezda v r. 1921 byli zvoleni 21. února 1922: starosta Em. Hanke, rolník, členové zastupitelstva Ant. Novák, rolník, Vác. Houžvička, náměstek starosty, Josef Turma, Lebeda, Aron, Veselý, kovář a rolník, Frant. Skořepa, rolník, Josef Burian, dělník.

V r. 1925 byli zvoleni: starostou Em. Hanke, rolník, náměstkem Voj. Štych, I. radní Skořepa Frant., rolník, II. Aron Josef, zednický mistr, členy zastupitelstva Václav Novák, Frant. Štych, Pyteka Jos., Burijan Josef, Lebeda Jaroslav, pekař, Zápotocký Ant., Veselý Josef a Turma Josef.

Volby ukazují zajímavou polarizaci politických názorů. Do poslanecké sněmovny bylo v r. 1925 dne 15. listopadu odevzdáno celkem 122 platných hlasů, z toho získaly:

Čsl. soc. dem strana dělnická	36
Deutschen Nac. part.	1
Nár. strana práce	1
Kumunistická str. čsl.	38
Čsl. socialistická	6
Republikánská str. čsl. venkova	32
Čsl. strana lidová	8

Do senátu odevzdáno celkem platných hlasů 101, z toho obdržela

Čsl. soc. dem strana dělnická	33
Kumunistická str. čsl.	27
Čsl. socialistická	6
Republikánská str. čsl. venkova	28

Starosta Em. Hanke pro churavost přestal úřadovat, zastupoval jej náměstek Voj. Štycha, který byl doplňovací volbou v listopadu 1927 zvolen starostou.

Po dalších volbách se volba starosty a náměstka konala 22. prosince 1929. Starostou byl zvolen Jos. Veselý, náměstkem starosty Vojtěch Štych, prvním radním Fr. Skořepa, druhým radním Jos. Pitelka.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 1. 3. 1933 Jos. Veselý resignoval na funkci starosty i členství v obecním zastupitelstvu. Okresní úřad v Říčanech nařídil, aby byla provedena doplňovací volba náhradníků. Uskutečnila se 20. 4. 1933 a zvoleni byli: Josef Aron, Stanislav Skořepa, Frant. Zeman, Ant. Novák.

Dále okresní úřad nařídil doplňovací volbu starosty na 13. května 1933. Zvolen byl 8 hlasy Václav Novák, 4 lístky odevzdány čisté.

Četnická stanice byla nadále v Průhonicích. Od 1. dubna 1925 vznikla místní četnická stanice v Petrovicích. Pripadaly k ní i Křeslice. Velitelem stanice byl vrchní strážmistr Antonín Vyskočil. Začátkem r. 1931 se velitelem stal vrchní strážmistr Norbert Petržílek, ale již od 2. října 1932 toto místo zaujal vrchní strážmistr Josef Biebl.

Při konané valné hromadě sboru dne 17. ledna 1931 čítal sbor dobrovolných hasičů 57 členů (18 činných, 39 přispívajících) Do předsednictva sboru byli zvoleni: předsedou František Skořepa, velitelem Josef Aron, náměstkem velitele Ant. Zápotocký, jednatelem Vlad. Kafka, pokladníkem Ant. Bártl,

revisory účtů Václ. Novák a Jos. Tuma (též zbrojmistrem), členy výboru Jos. Mastík, Fr. Aron, do sanitního oddělení Ant. Houžvička a Fr. Zeman.

Po r. 1918 bylo opět zahájeno jednání o stavbu železniční zastávky. Přes tradičně odmítavé stanovisko Dubče, Dolních Měcholup a nyní i Křeslic nakonec rozhodla obecní zastupitelstva v Petrovicích a Horních Měcholupech stavbu provést. Horní Měcholupy se zavázaly uhradit 56 % a Petrovice 44 % nákladů. Povolení bylo získáno až po vleklém jednání s ředitelstvím státních drah. Stavba byla zahájena počátkem března 1926 a dne 15. května 1926 ráno v 6 hodin již zastavil na zastávce první vlak jedoucí k Praze.

Ve 30. letech již okresní silnice vedly nejenom k Uhříněvsi a Horním Měcholupům, ale i k Hájům a Křeslicím. Zboží bylo již v kraji zvykem dopravovat moderní vymožeností - nákladními auty. Od r. 1931 byla zavedena p. Vodenkou z Velkých Popovic soukromá autobusová linka Velké Popovice - Královské Vinohrady. Jezdily dva autobusy.

Elektrisace, jak se tehdy říkalo, byla v Křeslicích provedena v r. 1928. Dne 12. února 1928 bylo ustaveno družstvo pro rozvod elektrické energie v Křeslicích, zapsané společenstvo s omezeným ručením. Do družstva se přihlásilo 13 členů. Do výboru byli zvoleni: předsedou Antonín Zápotocký, místopředsedou Josef Aron, pokladníkem Václav Novák, kontrolorem Josef Veselý. Prvně se elektřinou začalo svítit dne 27. října 1928. Veřejné osvětlení obce bylo zajištěno na pěti místech. Nešlo jen o prosté svícení. Nyní mohly být zakoupeny elektrické motory pro pohon strojů v hospodářství i v živnostech. Proud dodávaly Elektrické podniky města Prahy a platilo se za 1 kilowatovou světelnou hodinu 2,70 Kč, za 1 kw hodinu motorické síly 1,70 Kč.

Počátkem 30. let měly Křeslice 286 ha 40 a 15 m² pozemků. 233 ha 7 a 11 m² rolí, 15 ha 94 a 67 m² lesů, 3 ha 38 a 23 m² zahrad, 17 ha 6 a 11 m² neplodné půdy, 2 ha 45 a 74 m² zastavěné plochy (mimo novostavby). Celkem zde žilo 232 obyvatel. Všichni byli národnosti české. Podle zaměstnání bylo 7 rolníků, 6 chalupníků, 25 domkářů, 4 zeměděl. dělníci a 12 zeměděl. čeledí. Byli zde 2 včelaři s 25 včelstvy, 1 kupec, 1 kovář, 1 hokynář, 1 hostinec.

Ve svahu Horních Křeslic, který je z vyvřelé břidly, byl otevřen lom, který patřil státu.

Počátkem šk. r. 1930-31 navštěvovalo školu v Čestlicích 261 dětí (126 hochů a 135 dívek). Z nich 11 hochů a 11 dívek bylo z obce zdejší. Do Petrovic docházely 2 děti (1 hoch a 1 dívka), měšťanku v Uhříněvsi navštěvovali 2 hoši. V r. 1933-34 chodilo do Čestlic 35 dětí (14 h., 21 d.), do Petrovic 2 hoši a 4 dívky, do Uhříněvsi 5 dívek a 6 hochů.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 18. června 1933 byl zvolen členem místní školní rady v Čestlicích Vojtěch Štych a náhradníkem Václav Novák.

Dne 6. března 1932 byl instalován nový farář v Čestlicích dp. Josef Hudec za dp. Františka Vocílku (+ 15. 6. 1931). Celkový vývoj měl odraz ve veřejném mínění. Katolická církev byla cítěna jako spjatá se zaniklou monarchií, šířil se směr, označený heslem Pryč od Říma! Také v Petrovicích se určité procento z věřících občanů rozhodlo přejít do jiných, nekatolických církví. Jiní požádali o vyškrtnutí z církve. Římskokatolické vyznání si zapsalo v r. 1931 193 obyvatel, Československá církev husitská měla 31 příslušníků, čsbr. 0, bez vyznání 8, 1 neudal. Církevní společnosti získaly v obci souvěrce, ale nové modlitebny nebyly zřizovány.

Po r. 1930 se začala i v ČSR stále více projevovat hospodářská krize. Dolehla i na veřejnou dopravu. Autobusovou linku začaly od poloviny r. 1933 provozovat ČSD, od 15. 12. opět p. Vodenka, ale od počátku května 1934 opět ČSD. V r. 1935 pak přestal autobus obcí jezdit.

Dne 7. 2. 1932 přistáli na letišti na sousedním katastru Petrovic říšskoněmečtí vzduchoplavci, kteří zabloudili ze Saska. Byla z toho příjemná místní senzace, jen majitel pošlapaného pole, žádal náhradu ve výši 100 Kč. Dočkal se od vzduchoplavců přesné poloviny, 50 Kč, které odevzdal na obecním úřadě ve prospěch místní chudinské pokladny. Od r. 1933 se však postupně vyhrocovaly vztahy Hitlerova Německa k ČSR a také německé menšiny u nás k českému státu.

Na základě zákona o civilní protiletectvé obraně z r. 1936 byli okresním úřadem svoláni muži nepodléhající odvodní povinnosti a poučení o svých úkolech v případě poplachu nebo útoku. Dne 12. července v noci se v obci konal cvičný poplach. Byly svolány hlídky C.P.O. a provedena kontrola zatemnění. Ve dnech 14. - 17. 7. byla v celém říčanském okrese vyhlášena pohotovost C.P.O., hasičských sborů, samaritánů, policie, četnictva atd. Dne 20. listopadu při cvičném náletu na Prahu byl pro obec opět vyhlášen noční poplach.

V polovině září 1937 zemřel T. G. Masaryk, první prezident ČSR. Přišel r. 1938, připojení Rakouska k Hitlerově tisícileté říši, Karlovarský program Henleinovy strany, částečné mobilizace čs. armády, ale vzápětí Mnichov, odstoupení pohraničí a abdikace druhého prezidenta E. Beneše. V petrovické sokolské kronice se lze v zápisech k r. 1939 dočíst: *Činnost vzhledem k aktuálním událostem povolila, byly prováděny náborové cvičenců, dařilo se u žactva. Členové cvičení téměř nenavštěvují. Obdobně dorost. Další zápisy následují*

až po válce. Také v obecní kronice následuje ticho. Vznikl Protektorát Čechy a Morava.

Z petrovické chrámové zvonice byl na základě nařízení okupačních úřadů sňat a pro válečné účely odvezen zvon. Začátkem r. 1944 byli do sousedních Petrovic přivezeni němečtí nováčci. Při cvičeních nadělali mnoho škod i na polích místních zemědělců. Vojáci obec opustili v naprosté tichosti ke konci dubna r. 1945.

Dne 5. května 1945 vypuklo v Praze povstání. V nejbližším okolí se k němu nejvýrazněji přihlásili obyvatelé Chodova a Hájů. Ve dnech 7. - 8. května probíhalo chodovské povstání, které přineslo řadu statečných činů i obětí. Dne 8. května procházely obcí německé transporty. Pak nastával klid.

K desáté hodině ranní 9. května přijel od Hájů první ruský tank do Petrovic, po čase další. Přišli i do Křeslic. V noci a druhý den byla obec již plná vojáků. Velitelství bylo umístěno v petrovickém zámku. Byl tam též útvar čs. jednotky v SSSR, ve kterém byli také Volyňští Češi.

Nástin dalších osudů obce

Za války ztracený petrovický kostelní zvon se podařilo nalézt ve sběrně na Libeňském ostrově v Praze a tak zachránit. Byl znovu zavěšen na zvonici 22. července 1945 za pomoci Národní gardy a kostelníka.

Postupně se začínala rozbíhat činnost v okupaci zastavených i nových spolků. Začal nový život v opět obnovené republice.

Změny po únoru 1948 se snad nejdříve projeví ve zbytkovém statku rodiny Dannerových v Petrovicích. Dnem 6. března 1948 byla z rozkazu okresního národního výboru v Říčanech vložena na statek národní správa a ohlášena jeho parcelace ve smyslu zákona o revizi pozemkové reformy. V průběhu roku se uskutečnila jeho dílčí parcelace. Ministerstvo zemědělství ale přípisem z 14. října 1948 rozhodlo z důvodů naléhavé potřeby půdy pro přiděl a veřejného zájmu o převzetí všeho nad rozsah 15 ha státem. Byl vyjádřen záměr na místě zemědělských závodů jednotlivců vytvořiti v zájmu veřejném v rámci plánovaného hospodářství... nový větší podnik v rukách státu.... eventuálně jiného vhodného veřejného útvaru. Dodatečným rozhodnutím z 6. listopadu bylo zabráno i oněch 15 ha a budovy. Někteří, kdo předtím odkoupili menší parcely, dodatečně se zřekli přidělů. Obdobně se postupovalo v Křeslicích. Majetek převzal podnik Státní statky a rybníky se sídlem v Benešově.

V bývalém petrovickém pivovaru byl po menší adaptaci v červnu 1951 zřízen sklad hospodářského družstva z Písnice. Družstvo zajišťovalo odebírání předepsaných dodávek obilovin a brambor od zemědělců z Petrovic, Křeslic, Hájů, Újezda, Rozkoše a Průhonic.

Křeslice byly nyní přiškoleny do Petrovic. Přiškolením tam stoupl počet žáků, zapsáno bylo celkem 123 dívek a chlapců. Proto byla od r. 1952/53 za ředitele Oldřicha Kotka změněna na čtyřtřídní. Starší děti z Petrovic, které zatím chodily do školy v Uhříněvsi, začaly nyní chodit do Chodova. Od r. 1955 byla škola pětitřídní. Již začátkem školního roku 1951/52 došlo ke zřízení školní jídelny. Kuchyně byla do r. 1957 v hostinci čp. 27. Pak již nevyhovovala a byla přemístěna do čp. 7, zatímco do uvolněné místnosti byla přestěhována knihovna.

Od 1. ledna 1954 začala jezdit do pražského předměstí Hostivaře elektrická dráha.

Dne 8. července 1958 došlo k nečekané povodni na Botiči. Velké zátopy byly od Průhonice - Hole po celém dalším toku včetně Křeslic. V letech 1960 - 1963 byla vybudována na Botiči, převážně v rámci katastru Hostivaře, vodní nádrž. Má rozlohu 53 ha. Při maximálním stavu pojme přes 2 milióny krychlových metrů vody. V březnu 1963 začalo napouštění přehrady.

R. 1974 byly také Křeslice připojeny k hlavnímu městu. Od druhé poloviny 60. let probleskovaly zprávy o práci na plánu rozsáhlého panelového sídliště Jižní Město. Týkal se katastrů Háje a Chodova, ležících severozápadně od Petrovic. Když tyto obce v r. 1968 připadly k Praze, byl koncem roku plán schválen. V letech 1971 až 1973 byly na dohled od Křeslic zahájeny stavby inženýrských sítí, komunikační připojení i první obytné domy. Krajina počala měnit svoji staletou tvářnost. Soubor Háje pohledově uzavřel horizont. První obytný soubor, pojmenovaný podle obce Háje, byl budován od roku 1973. Do prvních obytných objektů přicházeli obyvatelé v roce 1976. V roce 1980 mělo sídliště již 7000 obyvatel a v průběhu desetiletí se Jižní Město stalo bydlištěm více než 86 000 lidí. Od r. 1980 byla zprovozněna trasa C pražského metra do stanice Háje. Na ni navázaly autobusové linky MHD, jejichž trasy částečně ovlivnily dojíždění z Křeslic do centra.

Systém výstavby sídliště se postupně blížil ke katastru Křeslic. Radou Národního výboru hl. m. Prahy byl r. 1975 schválen územní plán pro výstavbu sídliště Horní Měcholupy - Petrovice. Předpokládal na obou katastrech sídlištní celek s 6.431 byty na rozloze 405 ha. Těžiště nové výstavby bylo

položeno na území mezi oběma obcemi. Výstavba začala budováním technických sítí v r. 1977. Přinesla všechny tradiční nesnáze, jaké věkově starší obyvatelstvo České republiky v té či oné podobě zná. Dnes je v podstatě ukončena.

Volby do místních samosprávných orgánů na podzim r. 1991 znamenaly v obci svými výsledky a průvodními jevy lokální vyjádření změny celkových politických poměrů ve státě. Na místo Národního výboru je tu Místní zastupitelstvo, které si volí radu, starostu a místostarosty. Křeslice byly v tom období uznány za v pořadí 53. z celkem 57 městských částí Prahy.

Podle aktualizovaného stavu obyvatel ke dni 30. srpna 1993 má městská část Praha - Křeslice celkem 226 obyvatel. Samostatná Městská část Praha - Křeslice požádala v průběhu r. 1993 o připojení k připravovanému novému obvodu Praha - 11. Zastupitelstvo hl. m. Prahy ale zřejmě nadále předpokládá, že Křeslice budou tvořit součást obvodu, který se odloučí od stávající Prahy 10.

K historii křeslických domů a rodů

Obecní kronika zachovala z pera kronikáře Jar. Lebedy zajímavý popis jednotlivých domů z jádra zástavby Křeslic. Pro jeho dokumentární hodnotu je dále bez komentáře uveden.

Horní Křeslice

č. 1 - dvůr: Dějiny dvora se kryjí s dějinai obce.

První co na naše oko při pohledu na Horní Křeslice upoutá jsou budovy dvora, které ihned svoji podobou připomínají bývalou vladyčí tvrz, která zde svého času stávala. Do konce světové války, vlastně do provedení pozemkové reformy, byly budovy dvora na této levé straně okresní silnice, vedoucí od Petrovic do Pitkovic, na pravém břehu Botiče posledními. Teprve po pozemkové reformě byly postaveny domy číslo 15, 16, 17, 18 a 19 na bývalém panském pozemku zvaném "Za ovčínem". Po pravé straně jmenované silnice k Pitkovicům jest poslední číslo 2, obecní pastouška s hasičskou kolnou. Ve směru k Petrovicům jest u silnice po levé straně poslední č. 4, hostinec p. Černého a po pravé hosp. budovy statku č. 2 p. Hanke.

č. 2. Obecní domek (pastouška). Od paměti náležel vždy obci. Užíval jej obecní zřízenec, zvaný slouha nebo pastýř. Zastával službu obecního sluhy a pastýře. Pásal za starých časů ovce všech občanů na pastvu vyhnané. Později, když chov ovcí poklesem cen vlny, která se k nám začala dovážet ze zámořských zemí (Ameriky a Austrálie) za nižší ceny, upadal chov. Pastýř pásal potom dobytek vepřový. Mimo tuto službu pastýřskou byl povinen držet vepřového plemeníka, na jehož vydržování dostal od obce deputátní pole k užívání. Za připuštění dostával odměnu 1,20 zl., za druhý skok 1 podsvinče.

Měla-li prasnice pouze 1 sele, dostal je slouha a hospodáři nezbylo žádné. Deputátní pole míval "na stadlech" (nyní ke dvoru patřící) v podlenně "u holé stráně" o výměře $1/2$ korce a loučku "v Botiči" asi 900 sáhů. Pak bylo od obce v pachtu políčko u stavení (pastoušky) o výměře $1/2$ strycha (korce), blíže něhož bývala louže (dnes zavezená). Mimo výše vyjmenované povinnosti měl ještě zvonění, ponocování. Mimo políček dostával sypaný deputát 5 strychů žita.

Na Štědrý večer koledoval, při čemž troubíval koledu na ponocenský roh. Na znamení, aby občané vyháněli dobytek na pastvu, též troubíval na trubku.

V r. 1860 byl pastýřem Jakub Drahorád, který se zabil pádem z panského stohu na žních.

V r. 1866 Lisner z Běchovic.

Do r. 1910 Frant. Tuma již co strážník.

Od r. 1910 Václav Čada, rodák z Citova u Mělníka.

V r. 1904 byl výpomoc. obec. posluhou Píč za služné 12, - ročně.

č. 3. Pokud paměť sahá býval majitelem rod Houžvičků. Dcera Houžvičková byla provdána za Dobrovodského z Hostivaře, který se sem přišel. Dcera Dobrovodského Josefa se provdala za Antonína Nováka, který usedlost v r. 1903 převzal. Dále usedlost zdědil syn Václav Novák v r. 1926. Rodina Nováků pochází z Královic.

č. 4. Usedlost mívala rodina Houžvičků, která ji prodala rod. Dobrovodských a tito Znamenáčkoví, pocházejícímu z Přestavlk v okrese Benešov. Znamenáček koupil od Dobrovodského 18 strychů. V té době stálo obytné stavení a stodola, v níž jedné oplotě se užívalo jako stáje pro dobytek: Teprve později byla přistavena stáj. Znamenáček prodal usedlost Jos. Zápotockému v r. 1921 a sice jen budovy a přilehlou zahradu za 1500 Kč. Pole prodal místnímu velkostatku a sice

17 korců za 12.700 K v r. 1910.

č. 5. Usedlost byla kdysi hostincem (pozemky dvora za ní ležící se podnes jmenují "za hořejší hospodou") a patřila rodině Musilů. V r. 1840 ji koupil Antonín Drahorád, syn šafáře arcibiskupského dvora ve Vosnici u Dobřejovic. (Rod Drahorádův se stále ještě nalézá v arcibiskupských službách, hajní, porybný v Červené Řečici u Pelhřimova v r. 1928.) Když Drahorádové hostinec koupili, zrušili ho a hospodařili zde jako zemědělci. Usedlost stála tehdy 800 zlatých. Majetek přešel na dceru Antonii provdanou za Ant. Zápotockého, majitele usedlosti č. 14 v D. Křeslicích. Syn Antonín padl ve světové válce na srbské frontě v r. 1915. Když usedlost koupila rodina Drahorádů měřila 22¹/₂ strycha a bylo k ní přikoupeno 7 strychů.

č. 6. Pokud paměť sahá je zde kovárna. Patřival F. Šeblovi. Ten ji měl pronajatou J. Kautskému ze Štíměřic a později ji dal věnem dceři, která se provdala za Václava Veselého, kováře (asi v r. 1864), který pocházel z Hor od Bechyně. Kovárna byla bez polí, pouze zahrada u stavení k ní patřila (1¹/₂ strycha). Jos. Veselý k ní měl připachtováno asi 11 korců polí.

č. 7. V r. 1928 je výměnkem od č. 3. Vyhořelo 28. 9. r. 1914 o 1¹/₂ 5 ráno. Jak požár vznikl neznámo.

č. 8. Dům byl vystavěn na parcele patřící k č. 3 Vác. Houžvičkou asi v r. 1850, ten ho prodal v r. 1898 synu Josefovi. Zakladatel byl zedník a zaměstnával se hlavně stavěním studní. Pracoval v letech 50. za 80 kr. denně. Syn Josefův Jan narukoval do světové války, 1915 přišel do ruského zajetí, kde v Turkestánu v městě Taškent pravděpodobně zemřel. Pozemkovou reformou nabyla usedlost 1 ha půdy.

č. 9. Dle pamětníků patřilo Františku Kučerovi, obuvníku, který je převzal po svém otci Janu, též obuvníku a hudebníku. Tento sloužil ve vojsku jízdní hudby husarského pluku. Od rodiny Kučerů koupil dům Josef Zeman, dělník v cukrovaru a po něm zdědil Fr. Zeman. Stojí na bývalém obecním pozemku.

č. 10. Dům stavěla rodina Píčů. Josef Píč v r. 1910 koupil stavební parcelu od velkostatku a platil 1 zl za sáh. Dříve bydleli v najatých bytech a do práce chodili ke dvoru. Po Josefu P. převzal domek František Píč, který sloužil u okresu jako cestář. Tento byl dvakrát ženat. Jeho druhá manželka, stará, neduživá uhořela při rozdělování ohně v r. 1920. Stavba stála 500 zlatých. Josef Píč předal domek svému příbuznému Janu Pecháčkovi, okresnímu cestáři.

č. 11. Bylo postaveno v r. 1909 na obecní parcele Kumstou, příslušným do Krhanic. Převzal syn Antonín, tesař. Byl za světové války zajat v Rusku.

č. 12. Bylo postaveno v r. 1913 Josefem Pytelkou na obecní parcele. Platil za sáh 1,50 zl. Stavba stála 1200 zl.

č. 13. Vystavěno v r. 1914 Jos. Kuchařem, dělníkem za 1500 zl. Narukoval též za světové války co padesátník.

č. 14. Bylo postaveno Frant. Tumou, zedníkem v r. 1922. Místo koupil od obce za 1,50 Kč za sáh. Válečný invalida. Dostal prodejnu tabáku v r. 1925. Pochází z č. 2. Trafika bývala dříve v dolní hospodě v č. 4.

č. 15. Bylo postaveno v r. 1921 Ant. Bartlem, dělníkem, příslušným do Sibřiny, okr. Říčany. Přiženil se k Aronovým do č. 1909. Byl ve světové válce a vrátil se jako invali-

da. Pozemkovou reformou si zařídil hospodářství.

č. 16. Bylo postaveno po pozemkové reformě v r. 1921 Josefem Tumou, dělníkem (pochází z č. 2). Přídělem půdy zařídil si menší hospodářství.

č. 17. Bylo postaveno Josefem Mastíkem, deputátníkem ze dvora křeslického v r. 1921. Bylo mu přiděleno ha půdy.

č. 18. Bylo vystaveno v r. 1921 Josefem Burianem, dělníkem, který se účastnil světové války a vrátil se zdráv.

č. 19. Vystaveno v r. 1925 Frant. Schinem, poklasným ve dvoře křeslickém. Byl v ruském zajetí, vrátil se zdráv.

č. 20. Výměnek od usedlosti č. 3. Vystavěl první výměnkář Ant. Novák z č. 3 v r. 1924.

č. 21. Mašlík Josef a Anna postavili domek r. 1930 v ceně 48.000 Kč (bez vlastní práce). Stavební místo stálo 3,50 Kč za 1 m².

č. 22. Kuchař Alois a Antonie postavili domek v r. 1931 v ceně 30.000 Kč (bez stavební parcely a vlastní práce).

č. 23. Václav a Marie Drškovi postavili půldomek v r. 1931 v ceně 17.500 Kč (bez vlastní práce). Rovněž z větší části si cihly vypálili sami. Stavební místo stálo 3,500 za m².

č. 24. Na pozemku (poli) přiděleném z pozemkové reformy postavili v r. 1932 manželé František a Anna Štychovi domek nákladem asi 28.000 Kč.

č. 25. Josef a Božena Koldovi postavili v r. 1933 domek

v hodnotě 25.000 Kč (bez vlastní práce). Cena 1 m² pozemku byla 3,50 Kč.

č. 26. Mašlík František a Františka postavili domek v r. 1933 za 25.000 Kč (bez vlastní práce). Cena 1 m² pozemku byla 3, 50 Kč.

Křeslice Dolní

č. 1 Pokud paměť sahá patřila usedlost rodině Skořepů. Před r. 1848 zde hospodařil Jan Skořepa, který býval též rychtářem. Obtížen byl robotou, dva dny jízdní a dva dny pěší pro zdejší dvůr. Bratr jmenovaného František (Benický) za roboty měl nařízeno drábem, by při orbě objel ještě jednou pole, čemuž se vzepřel a vyťal drábovi políček, za což byl z trestu odveden na 13 let na vojnu ku kyrysarům. Ležel s plukem na Třeboňsku. Mimo to dostal rychtář v Průhonicích na zámku 25 ran holí. Usedlost byla rozdělena dědicům na usedlost č. 1 a usedlost č. 16. Tím dřívější míra pozemku 76 strychů se rozdělila na 38 strychů k č. 1 a 38 k č. 16. Nyní má 47 strychů. V r. 1869 večer o posvícení usedlost vyhořela a zůstala jenom stodola. Nocoval tam pocestný, který utrousil obyčejnou zápalku.

Po Janovi převzal usedlost Václav a po něm František, v r. 1932 jeho syn, rovněž František.

č. 2. Držitelem usedlosti pokud paměť sahá byla rodina Červinků. Tento měl 2 syny, kterým usedlost rozdělil. Jeden dostal č. 2, druhá část byla označeno jako č. 14.

Červinka z č. 2 měl dceru, která se provdala za Řeháka, se kterým měla malého synka, když Řehák zemřel. Podruhé se provdala za Čubu a ten hospodařil do plnoletosti syna své

manželky z prvního manželství Františka. Čuba pocházel ze Šeberova. Vnuk jmenovaného Řeháka (sirotka) měl 1 dceru Marii, která se provdala r. 1903 za Emanuela Hanke z Petrovic č. 3.

V rodině Čubů se stalo neštěstí, devítiletý syn zastřelil z neopatrnosti 11 letého bratra.

1898 shořela stodola od blesku v 9.00 h večer

1911 shořela stodola, oheň byl založen

1920 shořelo obytné stavení, oheň vznikl od špatného komína (výměnek Řehákův)

1914 opět blesk udeřil do stodoly, ale nezapálil

Usedlost má 42 strychů polí. Před rozdělením (na č. 14) byla výměra 84 strychů. V r. 1927 má výměru 60 korců.

Usedlost č. 2 převzal po otci Em. Hankeovi jeho syn Antonín v r. 1929. Tato usedlost byla pro nezletilost syna Antonína pronajata do r. 1940. Od této doby obhospodařuje ji se svou manželkou Boženou roz. Černou z Křeslic. Výměra usedlosti činí nyní 17,14 ha polí a luk.

10. března 1944 narodila se jí dcera Marie a 1. května 1946 syn Jaroslav.

č. 3. Dnešní samota "Štít". V německy vedených knihách až do převratu v r. 1918 byla jmenována "Nový dvůr". Starý dvůr dle tradice býval vedle dolejší hospody č. 4. V starých dobách bývaly pravděpodobně v Křeslicích dvory dva, jeden v Horních, druhý v Dolních a patřivali také každý jinému uživateli. Tak např. za Jana Lucemburského Horní patřily pánům z Říčan a Dolní kapitule vyšehradské. Později zase část ke klášteru sv. Anny a část k Průhonicům. "Nový dvůr" neboli česky "Štít" byl dle vyprávění vrchního správce Jos. Kahlera

založen hrab. Nosticem, který byl sborovým velitelem vojenským v Praze (korpskomandant) a choval si zde jezdecké a snad i dostihové koně. Později tu byl ovčín, který se po zrušení chovu ovcí změnil ve stáje pro hovězí dobytek. Chovali se zde hlavně krmní volí. Po vzrůstu poptávky po mléce byl zaveden chov krav a dodnes (1928) se zde mlékaří.

č. 4. V č. 4 v Dolních Křeslicích pokud paměť dnešních občanů a tradice sahá hospodařila rodina Havlíčků. Byl to Josef Havlíček, po něm František Havlíček, který dal usedlost dceři Anně, která se provdala za Dobrovodského z č. 3 v H. Křeslicích. F. Havlíček býval radním a místním starostou. Usedlost byla vždy (od paměti) hostincem a mívala 20 korců polí.

Tuto usedlost s hostincem převzala r. 1921 dcera Marie Dobrovodská, která byla provdána za Oldřicha Černého ze Šeberova. Výměra při převzetí činila 7,60 ha polí a luk.

č. 5. Dům vystavěl Košek, zdejší občan, tesařský mistr, který dal usedlost synu Antonínovi a jeho manželce Kateřině, roz. Zápotocké. Antonín byl též tesařským mistrem. Dcera Antonínova Marie si vzala Frant. Černého, obuvníka, původem z Mnichovic. Tento prodal č. asi v r. 1902 Frant. Havlíčkovi, otci nynějšího majitele Bohumila Havlíčka (1928) a pole Frant. Drahorádovi k č. 5 a Jos. Aronovi z č. 13. Dostal 310 zl. za strych a od Arona 400 zl. za strych.

Roku 1929 a 1936 přestavěl majitel svůj domek, opravil a znovuzřídil. Náklady na tyto práce činily asi 10.000 Kč, nepočítaje v to vlastní práci. Příděl z pozemkové reformy činil 97 arů.

č. 6. Majitelem od paměti býval nádeník Fabera. Ten je pře-

dal (nebo prodal?) J. Drahorádovi původem z č.5 v H. Křeslicích. Od Drahoráda koupil domek Josef Zeman, dělník, který jej prodal za 1500 Kč Janu Vobeckému, deputátníku z místního dvora. Po něm jej zdědil syn Bohumil Vobecký, který je dnešním majitelem. Jan Vobecký pocházel z Velvosína u Benešova a zúčastil se jako dělostřelec války v r. 1866.

V r. 1925 B. Vobecký s ženou Boženou domek znovuzřídily v ceně asi 20.000,- Kč (povozy zdarma, písek levnější, kámen do základů ze starého domku).

č. 7. Dům patřival F. Koškovi, mistru tesařskému. Ten ho prodal Josefu Novákovi a Habětínovi, šafáři na ? Novák 1/2 od Habětína odkoupil. Celý domek předal dceři, která se provdala za nynějšího majitele Vác. Musila.

č. 8 "Fantův mlýn".

František a Anna Müllerovi koupili mlýn 24. listopadu 1880 od Josefa Tůmy. Před touto dobou ho měli v nájmu. Drželi ho do r. 1906, kdy ho předali dceři Antonii, provdané za Václava Skořepu, rolníka z D. Křeslic č. 1. Syn Kamil narukoval r. 1916 jako domobranec, na vojně byl do r. 1917 a pak propuštěn pro potřebu v hospodářství. Po úmrtí Václav Skořepy v r. 1920 ujala se hospodaření manželka Antonie, která zemřela 30. 3. 1927. Poté nastoupil syn Vladimír Skořepa.

č. 9. Mlýn "Dobrá Voda", nyní hospodářská usedlost. Dle záznamu v mlýnici Fantova mlýna patřival mlýn k velkostatku. Pokud paměť občanů sahá, majitelem byl rod Špínků. Od nich převzal mlýna Jan Moravec, původem z Fantova mlýna, který dal usedlost věnem své dceři Adéle, provdané za Josefa Polednu, původem z Kočce u Černého Kostelce.

Jan Moravec býval horlivým včelařem (měl 22 špalků) a milovníkem flinty. Nad Dobrou Vodou bývaly velké rybníky na místě nynějších polí, zvaných "Jezera". Byly tři.

V r. 1926 byly vystavěny: chlív, stáj pro koně, špýchar a kolna v ceně asi 70.000 Kč. R. 1937 opravil stavení a obytné místnosti. Výlohy oprav činily asi 8.000 Kč.

Č. 10. Dle paměti býval majitelem Antonín Lux, který byl te-
sařem. Přiznal se do čísla, když si vzal Barboru Kulhánko-
vu. Její otec Kulhánek byl krejčí. Lux byl jako svobodník
hudby ve válce v r. 1866. Byl v Dánsku a Itálii (klarinetis-
ta).

Č. 11. V domě býval krejčí a hokynář Martin Huňatý, který
v těchto místech vystavěl původně jen malou boudu. Od něho
pak stavení koupil asi v r. 1890 za 500 zl. Václav Aron,
dělník a ten ho předal synu Františku Aronovi, zedníku.

Nynější majitel po převzetí ho opravil a znovuzřídil
obytné místnosti a nově pak postavil mlátek, chlív, kolnu
a chlívky pro vepře. Z přidělu pozemkové reformy má 1 ha
pole.

Č. 12. Majitelkou je Marie Oubrechtová (v r. 1928). Dům kou-
pila od Jana Zahálky, zedníka za 22.000 Kč v r. 1925. Domek
vystavěl otec Zahálkův. Do domku udeřil blesk v r. 1921, dě-
ti byly ve světnici, ale nic se jim nestalo. Domek vyhořel
do základů.

Dne 10. května 1921 kolem 5. hodiny odp. přihnala se od
jižní strany prudká bouře. Než začalo pršet udeřil blesk do
předního štítu domku, sjel třemi směry do přední světnice
(kolem okna, středem stropu a po kování dveří), ve které se

nacházely děti manželů Václava a Marie Houžvičkových, tříletý Vladimír a osmiletá Marta. Otec dětí se v té době léčil ve vinohradské nemocnici. V zadní místnosti se nacházel osadní úřad. Přispěchavší občané vše zachránili, pouze 200 Kč se ztratilo. Pojistné 1.100 Kč vyplatila první česká pojišťovna v Praze Janu Zahálkovi, který domek obnovil.

č. 13. Domek je od nepaměti majetkem rodiny Aronů. František Aron, dělník ho předal synu Tomášovi, zedníku a ten synu Josefovi, zednickému políru. Josef převzal domek pod doškami, sešlý. Celý ho přestavěl a zvětšil v r. 1907. V r. 1902 koupil 3 strychy polí od F. Černého. Josef Aron měl 9 sourozenců, 4 sestry a 5 bratrů. Z celkem 6 bratrů bylo 5 ve světové válce, všichni se vrátili, Josef se vrátil jako šikovatel.

V r. 1922 přistavěl stodolu, chlév a sklep nákladem asi 25.000 Kč. R. 1935 předal celou usedlost svému synu Františkovi. Výměra polí činila 10 korců a z pozemkové reformy 2 ha.

č. 14. Vzniklo oddělením části usedlosti č. 2 asi před 75 lety (psáno v r. 1928). Václav Zápotocký, narozený ve Vokovicích r. 1813 měl v Modřanech statek, který tam prodal a koupil v Křeslicích č. 14. V roce jeho příchodu (1853) do Křeslic bylo velmi sucho, nic se nesklízelo podle vyprávění pamětníka v. Zápotockého. Sklízelo se jen u Milíčova na Špičáku (rybníku) as forku ovsa. Obyvatelé se živili celý rok pouze ovocem. Po V. Zápotockém převzal usedlost Josef Zápotocký, otec nynějšího majitele Antonína Zápotockého. V době posledního předání měla usedlost 42 korců polí, v r. 1928 48 korců.

Za světové války rukovalo 6 synů Ant. Zápotockého,

z nich 2 padli (jeden u Bělehradu, druhý v Rumunsku u Černovic). Antonín byl zajat v Rusku (Moskvě, Tule, Estonsku). V r. 1918 z Estonska utekl (z Petrohradu do Moskvy jel vlakem, ostatní cestu konal pěšky). Cesta mu trvala celkem 2 měsíce. Třetí bratr, Josef byl raněn od šrapnelu lehce do ruky. Manželka A. Zápotockého v r. 1919 zahynula uhořením. Za poválečného nedostatku svítidel dostala místo petroleje benzol, který při nalévání do lampy se vznál a zapálil na nešťastné oděv, který vzplanul, jakmile vyběhla na náves a chtěla volat o pomoc.

Nynější majitel provedl tyto stavby a opravy: v r. 1914 chlévy a sklep obnosem asi 6.000 K, r. 1923 stodolu, vepřinec a sklep nákladem asi 55.000 Kč, r. 1925 kůlnu a sýpku a v r. 1928 obytné stavení nákladem asi 100.000 Kč.

č. 15. Majitel Jos. Lebeda, pán. krejčí pochází z Okrouhla, okr. Jílové. Do Křeslic se přiženil k Buriánovým (zed. mistr), kteří usedlost dali své vnučce Josefině Chaloupkové z Dol. Břežan (rozená v Újezdě). J. Lebeda měl 5 synů na vojně, 1 padl v Karpatech, 4 se vrátili, z nich dva byli zajati v Rusku, Jaroslav v Penze, Josef od r. 1914 na Sibiři, byl nezvěstný do r. 1924.

č. 16. Je část bývalé větší usedlosti č. 1, která byla rozdělena na č. 1 a 16, patřící rodině Skořepově. Antonín Skořepa, který ji obdržel po rozdělení od svého otce ji později prodal J. Platilovi (v r. 1928 se ještě zde říká "Platilova chalupa") za 1.600 zl., výměra byla 38 korců. Josef Platil býval v Dobřejovicích arcibiskupským zahradníkem. Po Jos. Platilovi zůstal jeden syn, který byl svobodný a dvě dcery. Jedna z nich se provdala za Františka Procházku z Hole a druhá zemřela. Usedlost tedy přešla na Františku Procházkovou. V r. 1928 má chalupu najatou V. Musil.

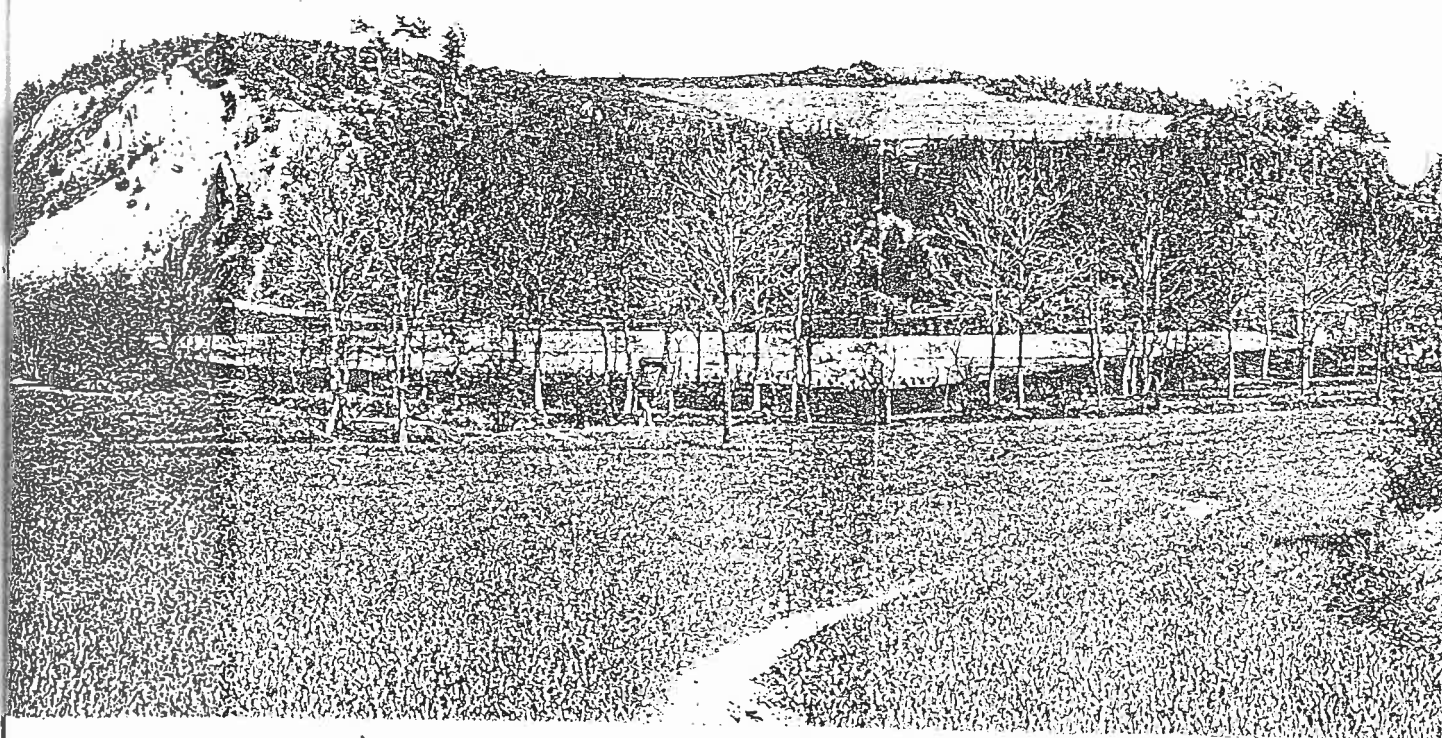
Františka Procházková odkázala tuto usedlost své dceři Hedvě Šafránkové a tato ji dala pak připsat svým dětem Miloušovi a Marii. V r. 1931 V. Musil postavil špýchar a kůlnu v ceně asi 15.000 Kč.

č. 17. Dům původně patřil rodině Huňatých, do které se přiznal Václav Pytelka, truhlář. (Huňatý byl krejčí a hokynář.) Pytelka dal usedlost dceři, která si vzala za muže nynějšího majitele (1928), Frant. Kuchaře, dělníka. Domek postavil Huňatý na vlastním pozemku r. 1881, v r. 1901? k němu přikoupil od velkostatku 55 sáhů. Sáh za 55 kr.

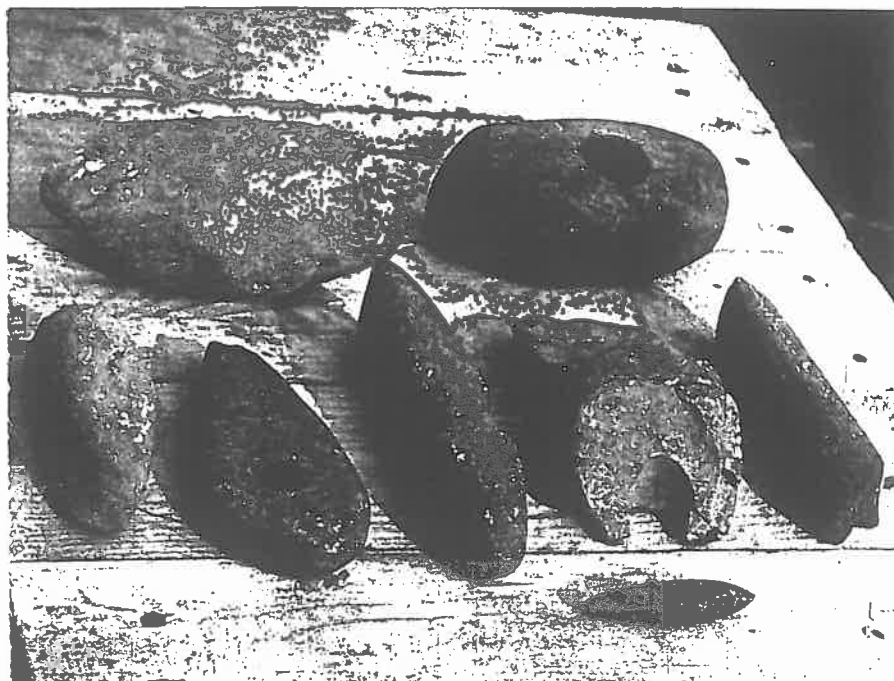
č. 18. Domek vystavěli r. 1898 manželé Antonín a Kateřina Houžvičkovi na pozemku koupeném od majitelky panství průhonického hr. Marie Antonie Sylva Tarouca. V tu dobu sahala skála těsně za domek ve výši základů panského dvora. V r. 1907 přistavěli chlév, mlátek a sklep. R. 1934 převzal domek do svého vlastnictví syn Antonín. Z pozemkové reformy dostal přiděl 1 ha pole.

č. 19. Domek vystavěl Fr. Holub v r. 1904 na parcele koupené od velkostatku (90 sáhů, sáh za 50 kr.). Po něm ho převzala jeho dcera Anna Spilková. Spilková byla provdána za Borovičku, který byl raněn a zemřel v nemocnici za světové války. Jako vdova se pak provdala za Spilku. Holub sloužil v Uhrách u 8 dragounů. Prodělal okupaci Bosny.

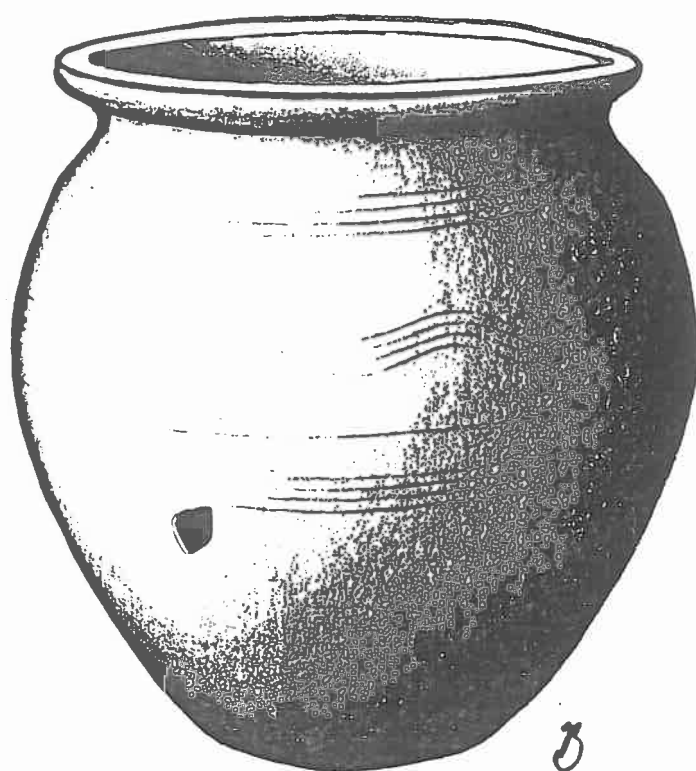
č. 20. Majitel Vojtěch Štycha, dělník postavil domek r. 1914. Pozemek koupil od obce 1 m² za 50 h.

Příloha 1: Hostivařské hradiště nad pravým břehem Botiče na fotografii z r. 1930.

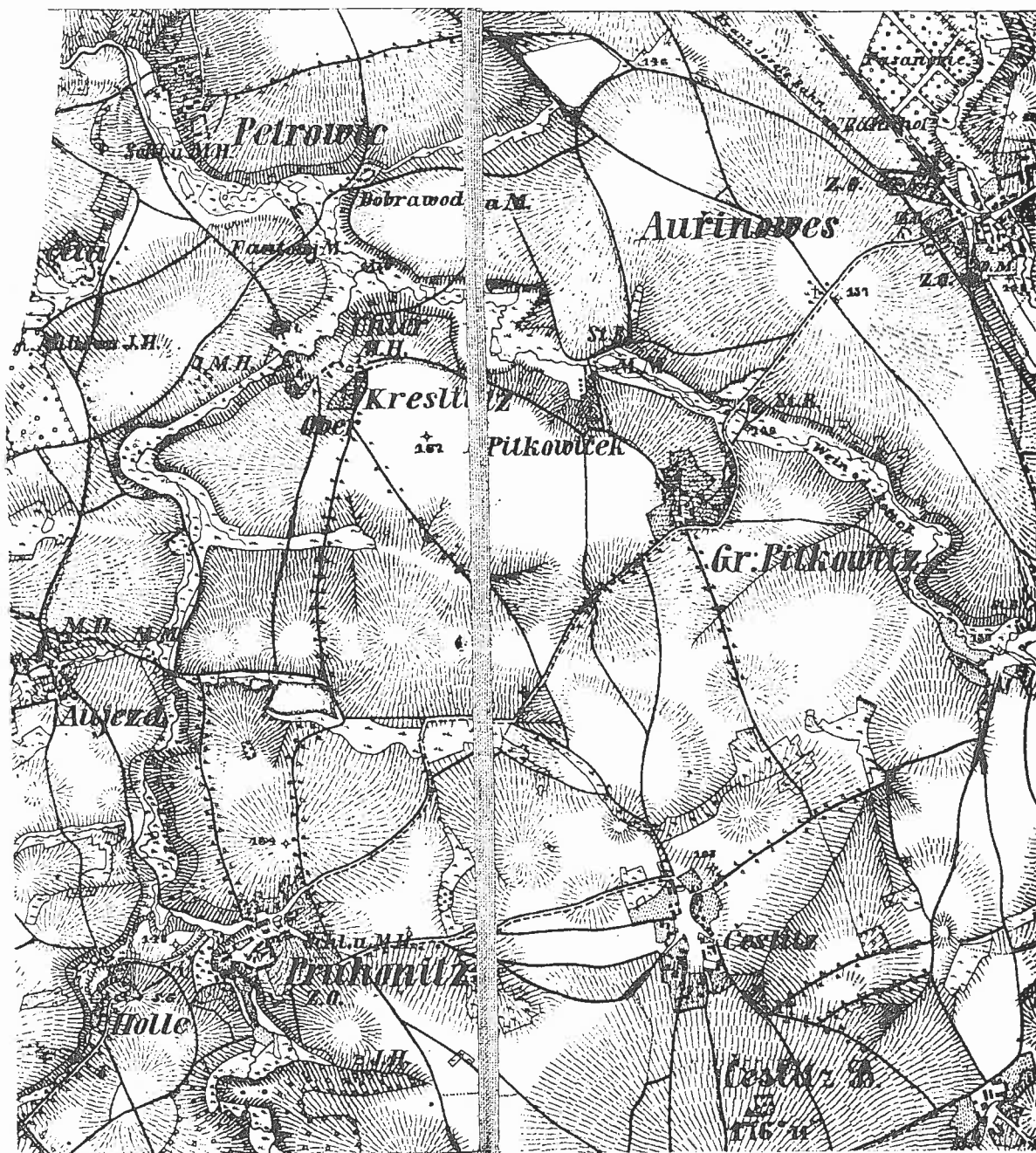
*Příloha 1: Nálezy z doby kamenné z katastru Čestlic.
Foto J. Čížek*

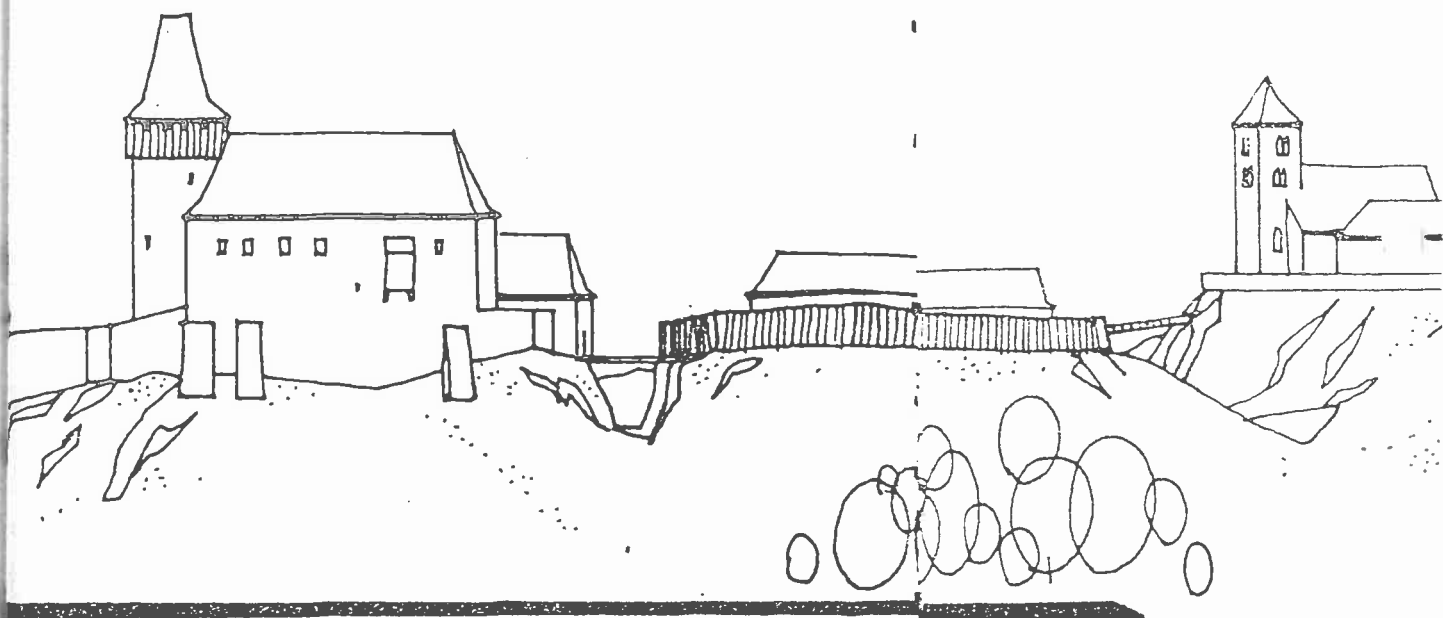
SLOVANSKÁ KERAMIKA

popelnice s tzv. otvorem pro
duši z Prahy-Újezda - 8-9.st.

*Příloha 2: Slovanská keramika z 8. - 9. století
Kresba: J. Burian*

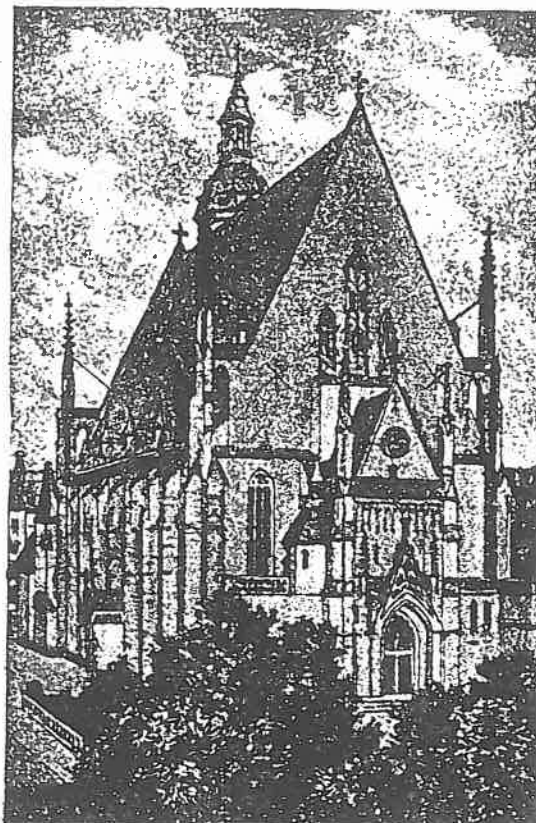
Příloha 3: Křeslice na mapě z r. 1852

*Příloha 4: Rekonstrukce podoby středověkého hrádku
v Průhonicích. Nejstarší opevněný objekt stál
u kostela, pozdější na ostrohu. Sborník MmP*

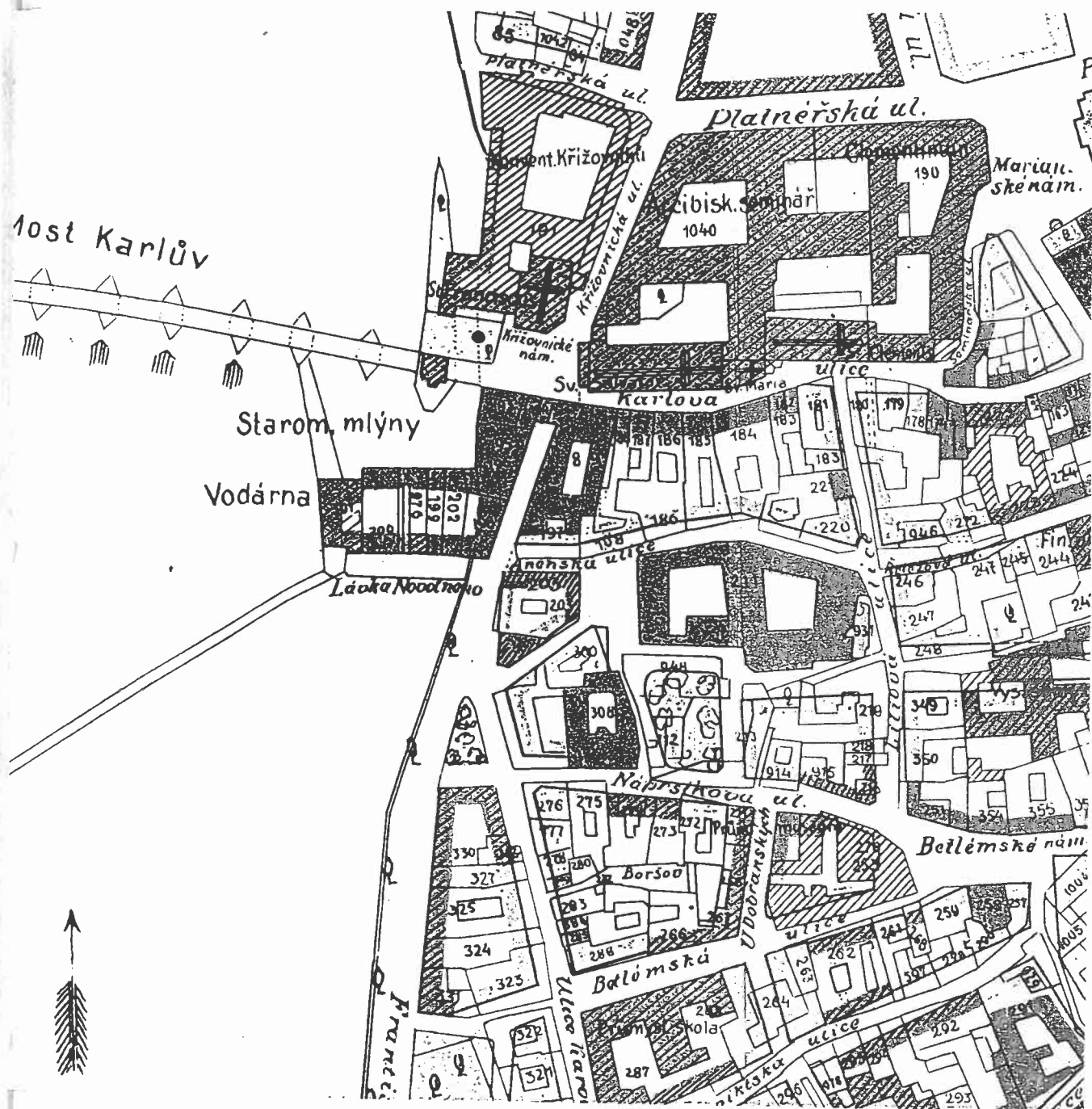

*Příloha 5: Barokní dvůr v Pitkovicích, původně tvrz.
Foto J. Bartoň*

*Pravděpodobný vzhled kostela sv. Anny před jeho
zpusťovením.*

*Příloha 6: Kostel sv. Anny kláštera dominikánek
v pražském Starém Městě. Starší pokus
o rekonstrukci*

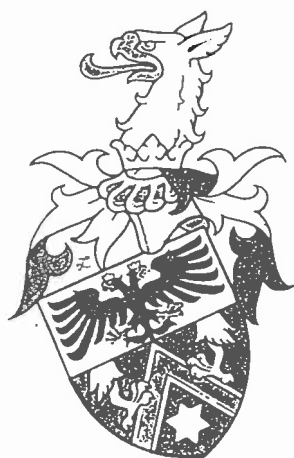
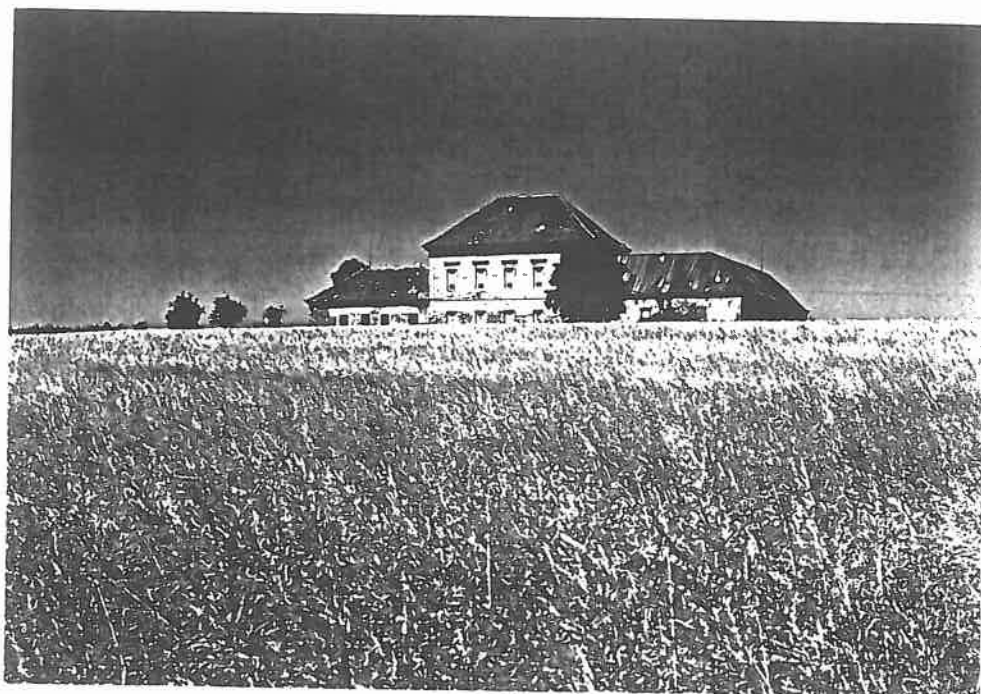
Příloha 7: Poloha kláštera dominikánek v rámci Starého Města pražského. Plán z 19. stol.

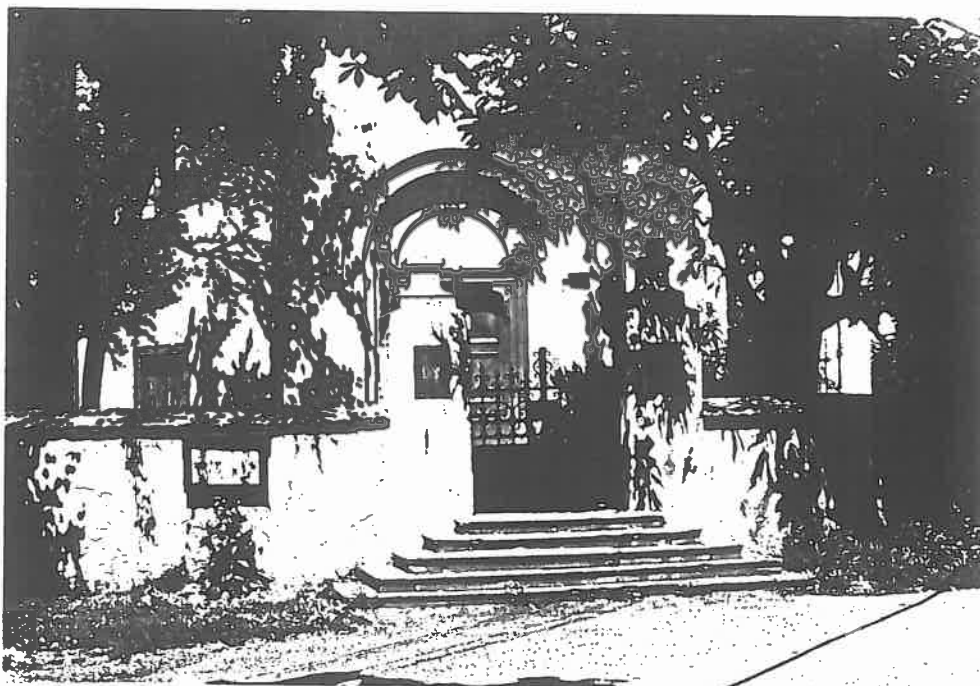
*Příloha 8: Charakteristické řeholní oblečení dominikánek
Kresba z 18. stol.*

*Příloha 9: Pohled na část Dolních Křeslic od západu.
Foto: J. Bartoň*

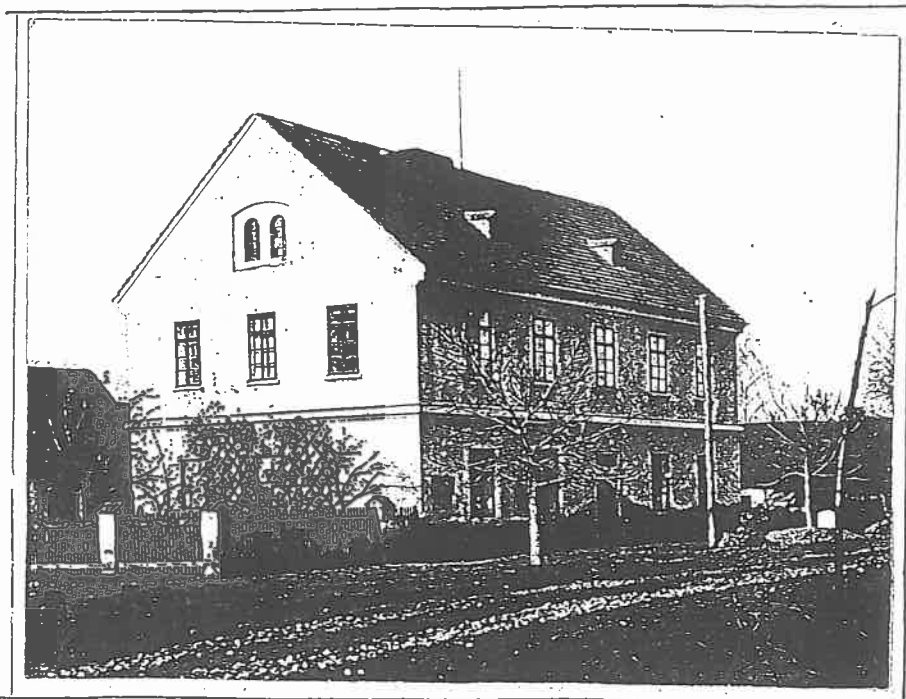

- Příloha 10 : Dvůr Štít, dnešní stav. Foto J. Bartoň
 11: Znak rodu Des Fours - Desfoursů
 Kresba: J. Louda

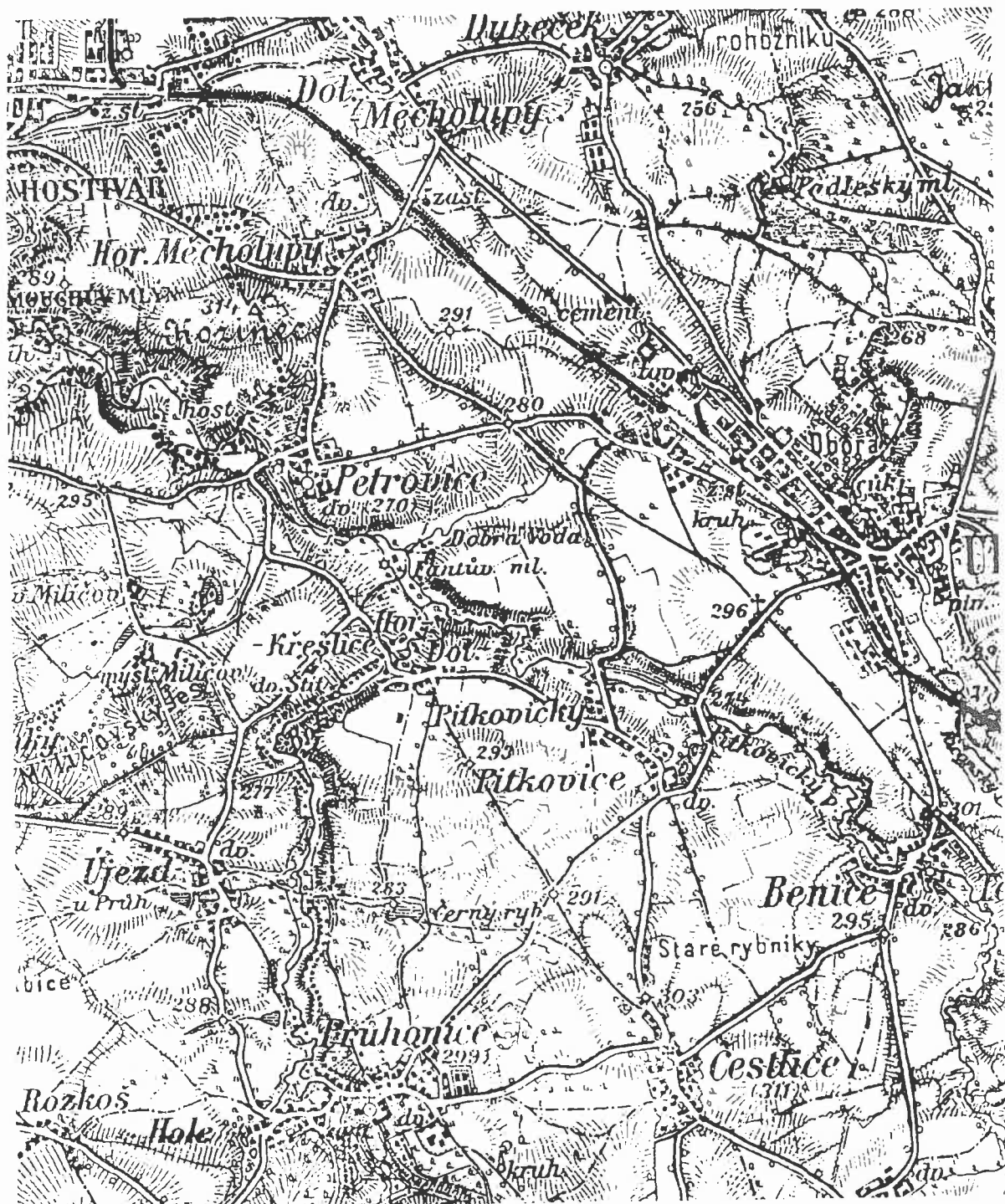
Příloha 12: Portál farního kostela v Čestlicích. Neorománská přestavba z 19. století

Škola: Mezi púš' kotva do Čestlic ale z St. Kúšic. Chová li-
 pu' děti lú' do Pěšovic. V Pěšovicích se pú'vodní učilo
 m' školaček dvora Pěšovského u fronty gá'fontu'. Děti
 šem viseli do Kúšic... Platilo se 1 zl z dí'le za měsíc.

Stará škola v Čestlicích.

Příloha 13: Stará škola v Čestlicích. Foto z obecní
 kroniky

Příloha č. 14: Křeslice na mapě z počátku 20. stol.

J. C. V. arcivévoda František Ferdinand d'Este přímě zpráva o výsledku honby, v Práhoních 2. prosince 1890.
Ustav JAROMÍRA VESILKA

Lebeda Frant.

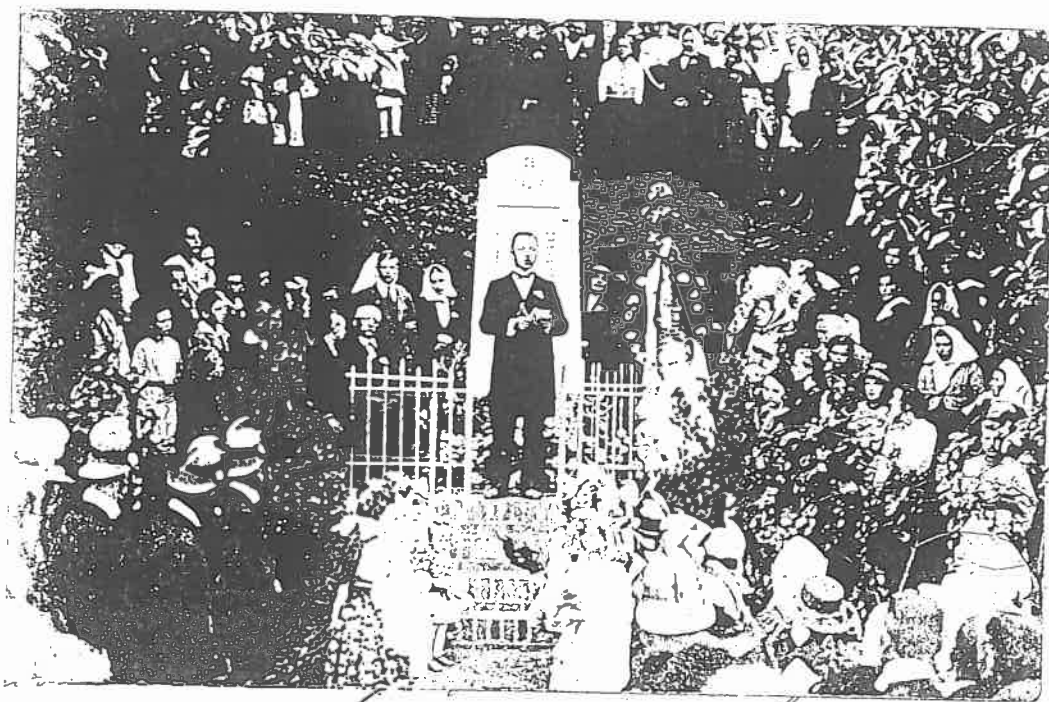
** 2. 7. 1885 + 5. 6. 1915*

*7. 1914 přelétěl přes 1915, zrušil
"Kupčák"*

Příloha 15: Arcivévoda Ferdinand d'Este v Práhoních. Dobové vyobrazení

16: Frant. Lebeda z Křeslic, padlý ve svět. válce

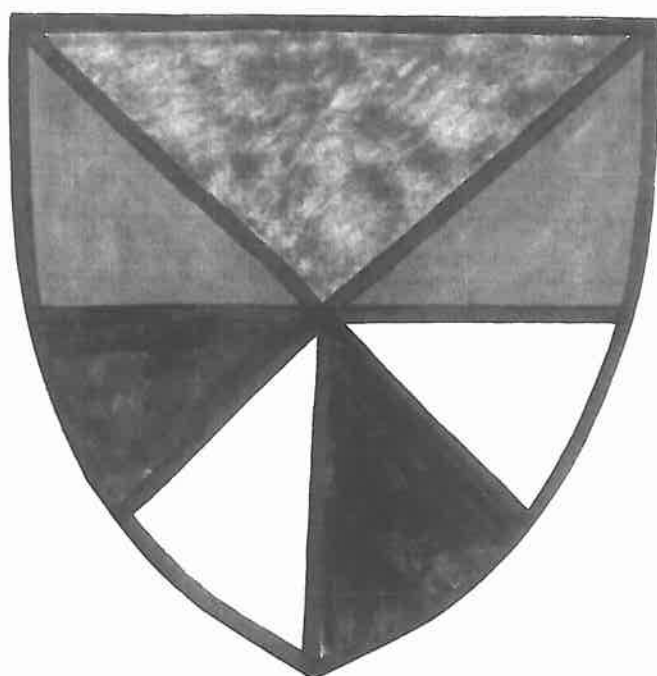

*Příloha 17: Odhalení pomníku padlých v Křeslicích.
Dobová fotografie*

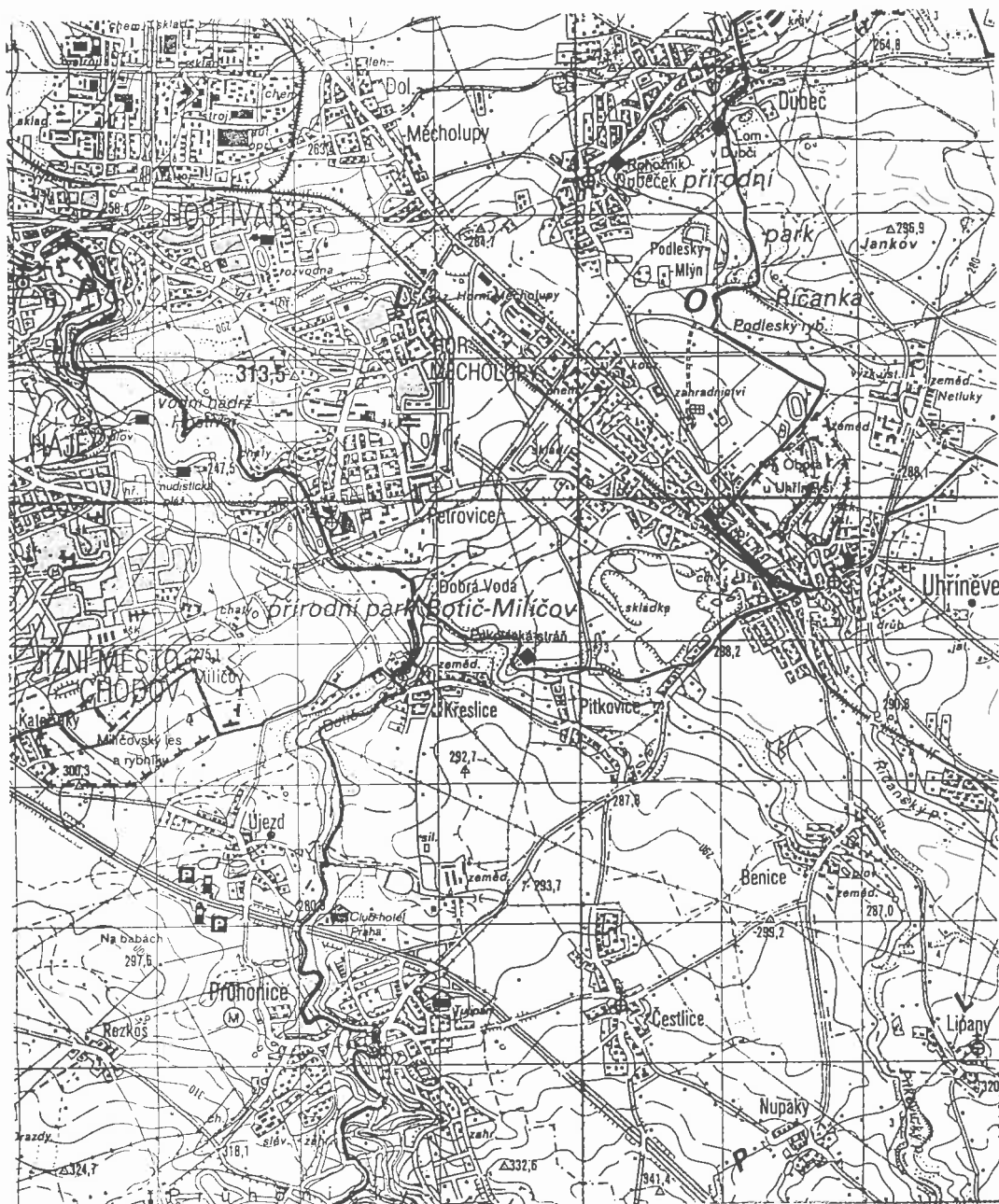

Emanuel Hanke
starosta samostatné obce Hor. a Dř. Křeslic

Příloha 18: E. Hanke, starosta Křeslic ve 20. letech.
Dobová fotografie

*Příloha 19: Možná varianta znaku Křeslic. Kombinace
znaků Zápských a řádu dominikánů.
(c) dr. Jiří Bartoň*

Příloha 20: Křeslice na mapě v současnosti (1993)

Prameny a výběr z literatury

(AČ) Archiv český čili staré písemné památky české a moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, I-XXXII, Praha 1840-1940.

Bartoň, J. 1991: Dějiny Krče a Kunratic, Praha.

- 1993: Kronika Jižního Města. Dějiny Jihoměstska od pravěku do r. 1848, MÚ Praha - Jižní Město.

- 1993 - 1994: Listy z kroniky - z dějin jihoměstského regionu, Klíč - měsíčník MÚ Jižní Město.

Berní rula, sv.18-19, připrav. Haasová - Jelínková, Praha 1952.

Bořuta, R. 1987: Vycházky přírodou Prahy 4 d.1,2, Praha.

(DZM) Desky zemské menší, SÚA - AZČ.

(DZ) Desky zemské, SÚA - AZČ.

Dějiny Prahy v datech. Ved. autor. kol. Vl. Míka, Praha 1988.

Eisenmann, J. 1992: 25 výletů kolem Prahy, Praha.

Elznic, V. 1978: Glosář pro rodopisce a kronikáře. Praha.

Flašar, J. 1990: Chráněná území Prahy (mapa). Praha.

Filip, J. 1909: Praha pravěká, Praha.

Fridrichová, M. 1981: Norbert Mašek, Archaeologia pragensia, Praha, 251 - 6.

Graus, F. 1953: Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské I, Praha.

Holec, Fr. a kol. 1988: Hradby, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII, Praha a okolí, Praha.

Hosák - Šrámek 1980: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II. Praha.

Hudec, L. 1993: Vývoj osídlení Zderazu, Historický obzor VII. - VIII, 183 - 188

Huml, V. 1978: Chodovská tvrz v proměnách staletí. Archeologický výzkum zámku v Praze 4, Chodov. Acta musei pragensis, Praha.

Husitská kronika Vavřince z Březové. Praha 1979.

Ječný, H. 1959: Staré cesty v pražské kotlině, Ochrana památek.

Jirásko, L. 1991: Církevní řády a kongregace v zemích českých. Praha.

Kašička 1984: Tvrze středních Čech. Praha.

Kašička - Nechvátal 1990: Středověké tvrze a hrádky při východním okraji pražského území, Staletá Praha XX, Praha.

Kniha památná a zápisní z let 1400 - 1454, rkp. 2099. Shořela v r. 1945, cit. podle AČ, XXVIII, 121.

Kniha památná staroměstská z let 1417 - 1480, AMP, rkp. č. 992.

Kniha úřadu šestipanského novoměstského od r. 1484. AMP, rkp. č. 2133, II.

Kosmova kronika česká, přeložil a k vydání připravil K. Hrdina, Praha 1950 a 1975.

Kronika obce Křeslic, MÚ Praha - Křeslice.

Křivka, J. 1978: Nové osady vzniklé na území Čech v letech 1654 - 1854, Praha.

Kučera, V. 1861: Historie Vyšehradská. Praha.

Lehner, F. J. 1891: Románské kostely zakončené chorem pravoúhlým v okolí Pražském, Method XVIII, Praha.

Líbal, D. 1975: Kulturní památky a životní prostředí oblastí připojených ku Praze, Památky a životní prostředí Prahy - Symposium 21.-24.10.1975, Praha 1975

Lutterer-Majtán-Šrámek 1982: Zeměpisná jména Československa, Praha.

Manuál novoměstský radní většší z let 1446-1455, AMP, rkp.č.2084.

Martan, P. 1992: Barok - zlatý věk myslivosti. Praha.

Mašek, N. 1980: Nové poznatky o hostivařském hradišti, Archeologica Pragensia, sborník, Praha.

Mezník, J. 1990: Praha před husitskou revolucí. Praha.

Minulost a současnost Prahy 10, Praha 1980.

Mysliveček, M. 1993: Erbovník aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě. Praha.

Nechvátal, B. 1983: Vyšehrad a počátky Prahy, Folia historica Bohemica 5, 39 - 59.

Novotný, V. 1912-1928: České dějiny I/1- 3. Kr.Vinohrady, Praha.

(OSN) Ottův slovník naučný I - XXIV, Praha 1897 - 1906.

Palacký, F. 1848: Popis království Českého. Praha 1848.

Pamětní kniha obce Petrovic I., MÚ Praha-Petrovice.

Pamětní kniha obce Šeberova I., MÚ Praha-Šeberov.

Piř, J.L. 1905: Nové poznatky z archeologického výzkumu ve středních Čechách, Památky archeologické XXI, Praha 1905.

Podlaha, A. 1907: Posvátná místa království Českého. Praha.

Poche, E. 1970: Prahou krok za krokem, Praha.

Popis obcí školního okresu Říčanského, Uhřetěves 1938.

Povodím Botiče - naučná stezka (rozmnoženo), Praha 1980.

- Pozůstalost A. Sedláčka, Historický ústav ČSAV, Praha.
 Praha, měsíčník NV hl.m. Prahy, 1970, 8.
- Profous - Svoboda 1957: Místní jména v Čechách I - IV. Praha.
- Rais, K. a kol. 1898: Politický a školní okres vinohradský.
 Praha.
- Regesta Bohemiae et Moraviae II. (1253 - 1310), redig. Emler,
 Praha 1884.
- Registra decimarum papalium, k vyd. přípr. a úvod zpracoval
 V.V. Tomek, Praha 1892.
- Richterová, J. 1986: Povrchový průzkum na pražských hradištích
 rané doby dějinné. Informace z činnosti MMP, září 1986.
- Roudná, M. 1985: Park Průhonice. Praha.
- Sedláček, A. 1927: Hrady, zámky a tvrze království Českého XV,
 Kouřimsko, Vltavsko a západní Boleslavske, 2. vyd. Praha.
- Sedláček, A. 1909: Místopisný slovník historický království
 Českého, Praha.
- Semanský, A. 1910: Paměti městyse Uhřetěvesi a okolí, Praha.
- Schaller, J. 1780: Topographie des Königreichs Böhmen 10,
 Kouřimer Kreis. Prag - Wien.
- Sládek-Orth 1870: Topograficko statistický slovník Čech. Praha.
- Sommer, J. G. 1844: Das Königreich Böhmen statistisch topogra-
 phisch dargestellt XII, Kaurzimer Kreis. Prag.
- Sommer, J. 1990: Gotické kostelíky ve východní části Prahy,
 Staletá Praha XX, Praha.
- Soukup, V. 1980: Metrem do přírody, S Květy na výlet, Květy 15,
 1980.
- Stocký ., Pravěk I,
- Šimák, J.V. 1938: Středověká kolonizace v zemích českých, Čes-
 ké dějiny I/5, Praha.
- Šimek, E 1925: Praha a Vyšehrad, Časopis pro dějiny venkova XII,
 Praha.
- 1930: Západní hranice Slavníkovy říše, Od pravěku
 k dnešku, Praha.
- Teige, J. 1910: Základy starého místopisu pražského, Praha.
- Tereziánský katastr český I, 1964, II, 1966, III 1970
- Tomas, J. 1984: Problematika studia dějin Prahy v období raného
 feudalismu - vývoj pražské raně feudální městské aglomerace,
 Archaeologica Pragensia 5/1, 35 - 56.

Tomek V., 1892-6: Dějepis města Prahy I.-VI. Praha.

Topograficko statistický slovník Čech. Sestavil Frant. Sládek
a Jan Orth, Praha.

Trnka, A.: Město Říčany.

Vojtová - Menclová, 1990: Územní a demografický vývoj Prahy,
Staletá Praha XX, Praha.

Vondráčková, E. 1985: Petrovice, Večerní Praha, 12. 11.

Zenger, Z. 1978: Česká heraldika. Praha.

Ze starých letopisců českých, Praha 1980.

Ze zpráv a kronik doby husitské, Praha 1981.